

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

Година XXV. Број 631
Субота, 1. фебруар 1964.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

КРОЗ ВЕКОВЕ

ПРВИ ЛЕКАРСКИ ПРИРУЧНИК

У развалинама сумер-
ског града Нипура била
је 1899. године нађена
камена таблица чија је
површина била испуњена
клинастим писаним
знацима. Таблица је била
упуњена у музеј Фи-
ладельфијског универзи-
тета. Дешифровање тек-
ста на њој показало се
као веома тежак зада-
так.

Тек недавно је аме-
рички сумеролог Кра-
мер у сарадњи с једним
стручњаком за историју
наука успео да прочита
Нипурску таблицу. Бри-
жљива и стрпљива ана-
лиза текста довела је до
важног открића. Табли-
ца је, наиме, прави ле-
карски приручник који
садржи многе медицин-
ске рецепте. Из њих до-
знајемо да је непознати
аутор лечио своје боле-
слике кухињском со-
љу и калцијумнитратом,
млеком, змијском ко-
жом, прахом справље-
ним од корњачиног о-

клопа и биљкама — мир-
том и тамјаном. Лекар
је имао на располагању
и сок жалосне врбе и
јеле, а лечио је и кру-
шкама, смоквама и ур-
мама. Лекови су се де-
љили на две групе: за
спољашњу и унутрашњу
употребу. Они из прве
групе — мелеми и разне
течности прављени су
од разних уља између
осталог и из „уља мора“
које су, вероватно, до-
бијали из риба. Заним-
љиво је да су сви леко-
ви за унутрашњу упо-
требу справљани на ба-
зи пива.

Таблица, на жалост,
не садржи никакве по-
датке о дозирању са-
стојака појединих леко-
ва — нити се у њој ка-
же за коју се болест ко-
ји лек употребљава. Ау-
тор приручника учинио
је то, по свему судећи,
намерно да би остао је-
дини тумач професио-
налних тајни, које су
предаване наслеђем, и
тако спасао себе од
конкурената!

Значај Нипурске та-
блице није толико у ње-
ном садржају, колико у
старости. Према типу
клинастих писмена утвр-
ђено је да је таблица
стара 5.000 година, то
јест да је за 500 година
старија од Еберсовог
папируса који је досад
сматран најстаријим ме-
дицинским документом.

У ОВОМ БРОЈУ: Са свих
страница. Пуцњи на Алш-
марку. Завера »ноћурака«
Лажни Индијанац, Црвена
рука. На свим морима све-
шта. Како су ошкривена
фраисторијска чудовишта.

Ripley's

Веровали или не!

СУЈЕВЕРНИ ХЕРОЈ

ФЕЛДМАРШАЛ
НИКОЛА ОГИСТ МОНРЕВЕЛ
(1640-1716)
ФРАНЦУСКИ ВЕТЕРАН ИЗ СТОТИНУ БИТКИ
БИО ЈЕ ТОЛИКО СУЈЕВЕРАН ДА ЈЕ
УМРО ОД СТРАХА КАДА
ЈЕ ЈЕДАН ЊЕГОВ ГООТ
ПРОУОИГО

СТЕНЕ ОД ПРАШИНЕ

ОКОМИТЕ ЗИДИНЕ ВИСОКЕ
60 МЕТРА НАСТАЛЕ СУ
СЛАГАЊЕМ ПРАШИНЕ КОЈУ ДОНОСИ
ВЕТАР. СТЕНЕ СУ ТВРДЕ КАО
КАМЕН И ЗА ЈЕДАН ВЕК
„ПОРАСТУ“ ОКО 3 МЕТРА

БЕЧЕВИ
МОГУ БРЖЕ
ДА ТРЧЕ УЗ
БРДО НЕГО
НИЗБРДО

НА ГРОБУ ЕНГЛЕС КОГ ПЕШНИКА ЕДВАРА ФИЦЦЕРАЛДА

РАСТЕ ГРМ ДУЖЕ ИЗНИКАО
ИЗ СЕМЕНА ДОНЕТОГ С ГРО-
БА ПЕРСИЈСКОГ ПЕШНИКА ОМЕ-
РА ХАЗЈАМА ЧИЈЕ ЈЕ ПЕСМЕ
ФИЦЦЕРАЛД ПРЕВЕО И ТИМЕ ПРО-
СЛАВИО ХАЗЈАМА У ЧИТАВОМ СВЕ-
ТУ

МИРИСНИ РАЗБОЈНИК
ТРОПСКА БУБА ЗВАНА ТИГАР
(THEPATES LABIATUS) ИЗЛУЧУЈЕ МИ-
РИС КОЈИ ПОДБЕГА НА ДУ-
ЖИЦ И ЊИМЕ ПРИВЛАЦИ
ПЧЕЛЕ КОЈЕ ПРЖАЦРЕ!

НАЈСКУПЉА ОДЕФА

ОГРТАЧ УКРАШЕН СА
85.000 ЗРНА БИСЕРА, МНО-
ГИМ ДИЈАМАНТИМА, ДУВИ-
НИМА И АМЕРИСТАМА, КОЈИ
ЈЕ СВОЈИНА КАТЕДРАЛЕ У
УТОЛЕДУ (ШПАНИЈА) СМАТРА
СЕ НАЈСКУПЉИМ НА СВЕТУ

НА СВИМ МОРИМА СВЕТА

Мишљење да морнари верују у знамења исто је толико погрешно колико и распрострањено. Кажу, на пример, да појава жене на палуби брода изазива код морнара паничан страх. Некада давно заиста је тако било. Данас пак, Наталија Киса води пароброд по Азовском мору и нико се не боји што на капетанском мосту стоји жена. Ана Иванова Штетина, совјетски поморски капетан, годинама је пловила океанима. Додуше, у Ирској је и данас забрањено пустити жену на палубу — донеће, тобоже, несрећу. Срећа је, пак, што предрасуде Ираца не налазе гостопримство у другим земљама. Па ипак, у романтичном племену „засоњених“, бронзанолених, храбрих морнара до данас су сачувани неки стари обичаји због којих људи сматрају да су они који броде морима — сујеверни.

ских морепловаца да петлово „ку-ре-ку“ повољно утиче на исход поморске битке. Француски морнари стављају свом „песцу“ на врат малу кравату од униформе украшену националним бојама и именом брода.

● Група данских морнара, пошто је обишла многе баре и крме у Копенхагену, иде према пристаништу одакле њихов пароброд треба да крене на нову пловидбу. На једном, на њиховом путу појављује се домаћица с белом кецељом. Она се за тренутак одвојила од штедњака да би мало попричала са сусетком. Узбуна! Морнари се окрећу назад и траже други пут до свог брода. Бела кецеља, ако је сретна пред пловидбу, предкажује Данцима буру и несрећу.

● Албатроса — велику птицу из породице галебова, поштују сви морнари далеке пловидбе. Јер, у стара времена се веровало да се у албатросе селе душе морнара који су страдали у бродоломима.

● Јужноамерички морнари строго воде рачуна да за време обода не звоне посуђем, нарочито чашама. Звек стакла сматра се за погребно зовно морнару који се у том тренутку дави у мору. Да би спаси сабрата који се бори са таласима, аргентински и бразилски матрози брзо стављају длан на стакло да би престало да звони.

● На бродовима-једрењацима многих земаља не сме се плувати преко ограде — да се море не би разгневило — и не сме се звиждати да се не изазове ветар који доноси буру. Зато за време савским тихог времена, кад једра жалосно висе, капетани саветују морнарима да јако

завижда да би пробудили уснулог бога ветра. На француским једрењацима уз звиждање се препоручују и — псовке.

● Морнари разних земаља имају своје омиљене и омиљене дане. Шпанци сматрају петак најсрећнијим даном; у патак је кренуо на своје знаменито путовање Кристифор Колумбо. Енглези и Французи се напротив боје петка, а исто тако не воле други фебруар, 31. децембар, први понедељак у априлу и други понедељак у августу. Ти дани поклапају се са многим великим бродоломима који су задесили француске и енглеске бродове.

Готово сви морнари на свету убеђени су да је излазак на отворено море понедељком раван самоубиству. И због тога се капетани труде да под разним изговорима одгоде пловидбу и не дигну лангер пре нула часова нула један минут у — уторак. Постоји легенда о капетану чије је презиме било Манди (у преводу са енглеског: понедељак) који је покушао да оповргне ово сујеверно веровање. Он је примио дужност у понедељак, на броду који је био поринут у море у један понедељак, унајмио је посаду у понедељак, испловио је на море у понедељак и претрпео бродолом у — понедељак.

● Када се на мору сретну два брода, обично први поздравља брод нижег ранга. Ако су оба брода истог ранга, први ће поздравити онај брод чији је капетан — боље васпитан. У вези с поздрављањем на мору постоји следећа „морска“ загонетка.

Нов новчак ратни брод, рецимо торпедни разарач или крстарица, напушта луку и

креће на отворено море. Не плави исти такав брод који тек што је изишао из борбе с непријатељем. Брод носи трагове љуте борбе: рупе на боковима од непријатељских топова, капетански мост оштећен, бродска застава изрешетана... Ко треба први да поздрави: брод-новајлија или брод-ветеран који је оштећен у борби?

Према поморском обичају, ветеран ће поздравити новајлију. Зашто? Зато што се она, мада оштећена и са жртвама, вратио с мора кући, а новајлија тек иде у борбу из које може и да се не врати...

● Сваки морнар сматра за добар предзнак ако жена која га испраћа на пловидбу

руком поглади плави оквратник његове униформе.

Постоји још много озбиљних и шаљивих обичаја који су се одомаћили готово у свим флотама: да се излазећи на пловидбу поздравља бродска застава, да се страна лука у коју брод улази поздравља 21 топовским пуцњем да се новогодишња ноћ дочека на свом броду, да се празнику прелазак екватора, да се по сваким лествицама трчи (а не иде), да се измишљене капетан назива „старим“, а стројар „чичом“ (наравно иза леђа), и многи други... Али, у веку атомских бродова, радара и електронских ехолота истински сујеверних људи на мору готово више нема.

РАСКОШ СТАРОГ РИМА

Отприлике крајем другог века пре наше ере, почео је да се проводи луксуз у Риму. После разарања Картагине, употребљавају се тањир и чиније од сребра, а постоје се праве од злата и срџбра.

Са Истока, нарочито из Грчке и Сицилије, продрио је у Рим луксуз. Из делфијског храма пренето је доста злата и сребра. Сем тога из Пиринејских рудника редовно се добијало сребро.

Нарочито се у Риму обрађала пажња на израду сто-

лова, који су били од кедровине и другог екзотичног дрвета, украшени скупом сребром резбаријом. Сенека је имао 500 трножних столова од кедровине, чије су све три ноге биле од врло скупог слоноваче. Цицерон је купио један уметнички израђен сто за милион сестерција што је одговарало вредности 200.000 златних динара. У доба Катгоново, једна постаља украшена сребром продата је на јавној лиценцији за 800.000 сестерција.

САМО ОПЕРЕ

Чувени Национал театар у Минхену, сазиан још 1825. године порушен је у октобру 1943. године. Сада је на истом месту подигнуто ново модерно позориште које је стајало 60 милиона марака. Технички уређаји су најмодернији. Позоришта је широка 16 а висока преко тринаест метара. Три покретне бине имају површину 2.400 квадратних метара. За промену декора служе седам хидрауличних дизалица.

Простор за оркестар може

да прими 150 музичара. У магацима има места за 7.850 костима и кулисе. Елекротехнички инжењер располаже са 320 електричних босова, 272 пројектора, 144 различите светлости, 20 ксенонских лампи. Нарочито инжењерске звуке располаже уређајима 42 групе гласговорника и 60 магнетфона.

Према традицији у овом позоришту се и даље дају само оперске представе.

Танкер из делова

Необичан брод изграђен је у Источној Немачкој: танкер који се може раставити на три дела. Од брода могу да се одвоје кљун и крма и захваљујући томе он може да прође и кроз мале уставе. Носивост танкера, односно његовог средњег дела где се налазе цистерне за гориво, износи 800 тона. Међутим, до

давањем две или три исте такве секције носивост се може повећати на 1600 или 2400 тона. Бродско корито начињено је од алуминијумских легура и због тога је однос тежине празног брода и тежине корисног терета повољнији него код бродова с челичним трупом, због чега ће и превоз робе бити знатно јефтинији.

ПАЖЊА, РАДИЈАЦИЈА!

Недавно је у Енглеској пронађена боја која „осећа“ радијацију. Довољна је чак и мала доза да би се жута боја претворила у црвену. Ова промена објашњава се тиме што основни саставни елемент — хлорни поливинил — под дејством радијације ствара сону киселину која чини да се жута боја претвори у црвену.

Нова боја већ је нашла примену: помоћу ње се одређује степен стерилизације медицинских инструмената који се, из овог или оног разлога, не смеју искушавати, већ се уместо тога излажу радиоактивном зрачењу.

На курсу моде

Калуђерице које су истовремено и наставнице у манастирским школама у Риму, редовно посећују курсеве мо-

де у најугледнијим модним кућама. Знање стечено на овим курсевима оне употребљавају да би могле да поучавају своје ученице савременом кројењу.

Фењери на слоновима

У Индији су недавно објављена нова правила за кретање слорова. Према тим правилима припитомљени слорови морају имати на себи фењер који се обично али чим почне да се смрква.

МАРИМО

На острву Хокаиду у Јапану постоји језеро које називају Акан. Кад разговарају или причају о њему Јапанци неизоставно употребе епитет „тајанствено“. Као и већина јапанских острва, Акан је вулканског порекла а налази се између планина О-Акан и Ме-Акана, у ствари активног вулкана, са чијег се врха отварају дивни видници.

Језеро Акан није значајно само по својој лепоти. У њему расте најређа водена биљка на свету, округлог облика, која се на јапанском зове „маримо“. Јапанци необично цене ову биљку; њеним именом названа је железничка станица, ресторан, на чак и сама железница која води у овај крај.

О томе како је ова ретка водена биљка доспела у језеро острвљани ће вам испричати ову легенду:

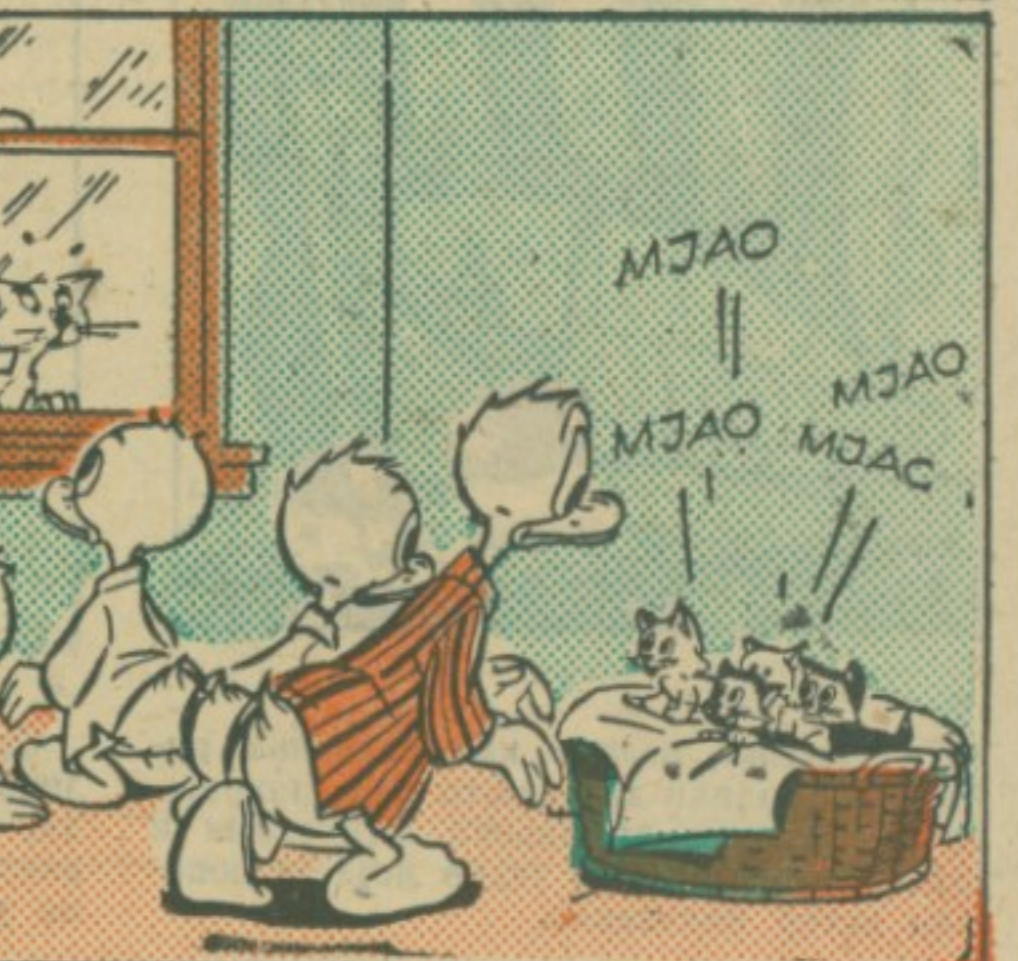
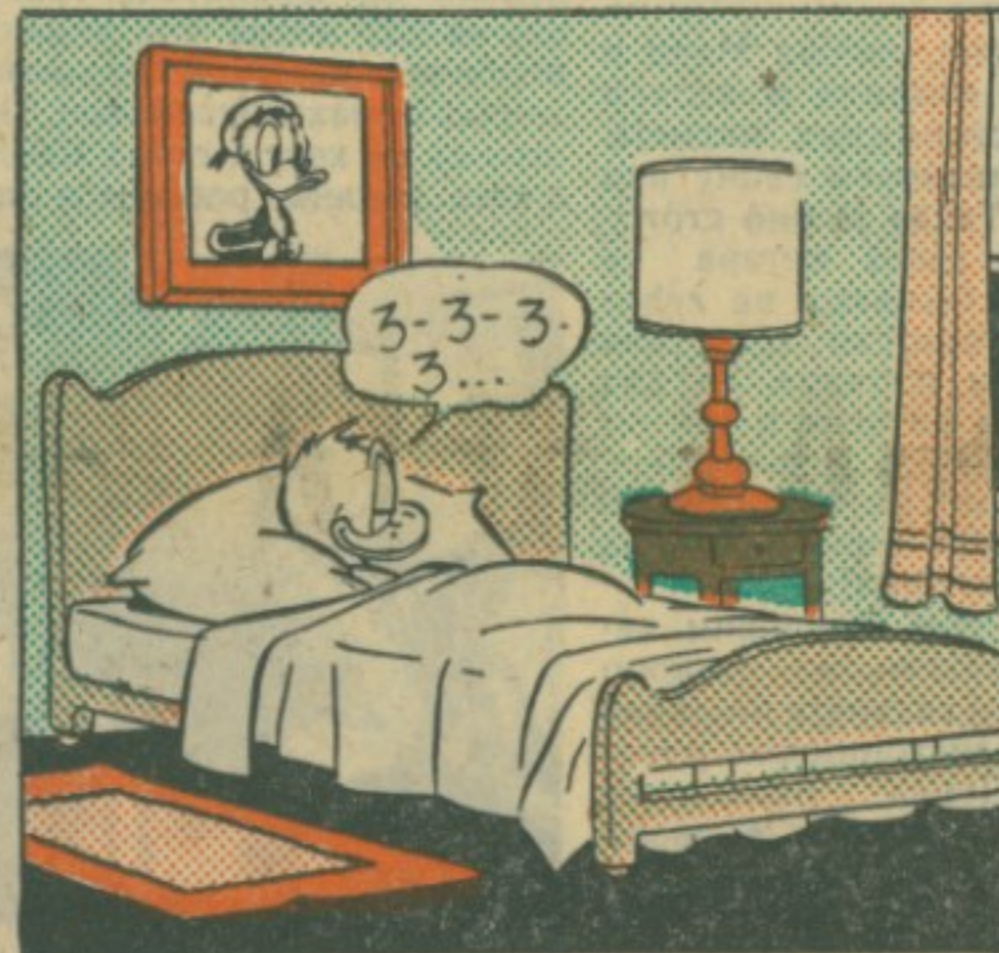
У једном насељу Аина (Аини су прастановници јапанских и курилских острва; има их још мало на острву Хокаиду) живела је сиромашна девојка — лепотица Маримо. Волела је једног младића, сиромаша као што је и сама била. У селу су се већ сви спремали за свадбу. Али, Маримо се свидела богатом самурају из дворца на планини Акан и он ју је одвео са собом. Сирота девојка није могла да преживи расстанак с младићем и са стране планине бацила се у језеро Акан и — претворила се у биљку.

Причање легенде обично је праћено певањем: Тихо се таласа вода, Жалобно дува ветрић над језером Акан, А ја мислим само на Маримо У језеру Акан. О маримо, маримо, зелена маримо...

Биљка маримо „живи“ у дубини језера и подиже се на површину само када је дан нарочито ведар и јасан.

У Јапану се биљка маримо може наћи само у језеру Акан. Научници су покушали да ову биљку аклиматизују и у другим језерима, сличним Акану по температури и хемијском саставу воде, али се она није могла одржати.

У ботаници се ова водена биљка назива „кларифора“. Одликује се дугочиношћу (до 300 година) и представља један од ретких остатака из леденог доба. Биљка слична кларифори била је пронађена и у близини Москве у Заболотском језеру. Али, 1951. године због исушивања околних благишта језеро је било испразњено, а када су га поново напунили, кларифора се више није појавила.

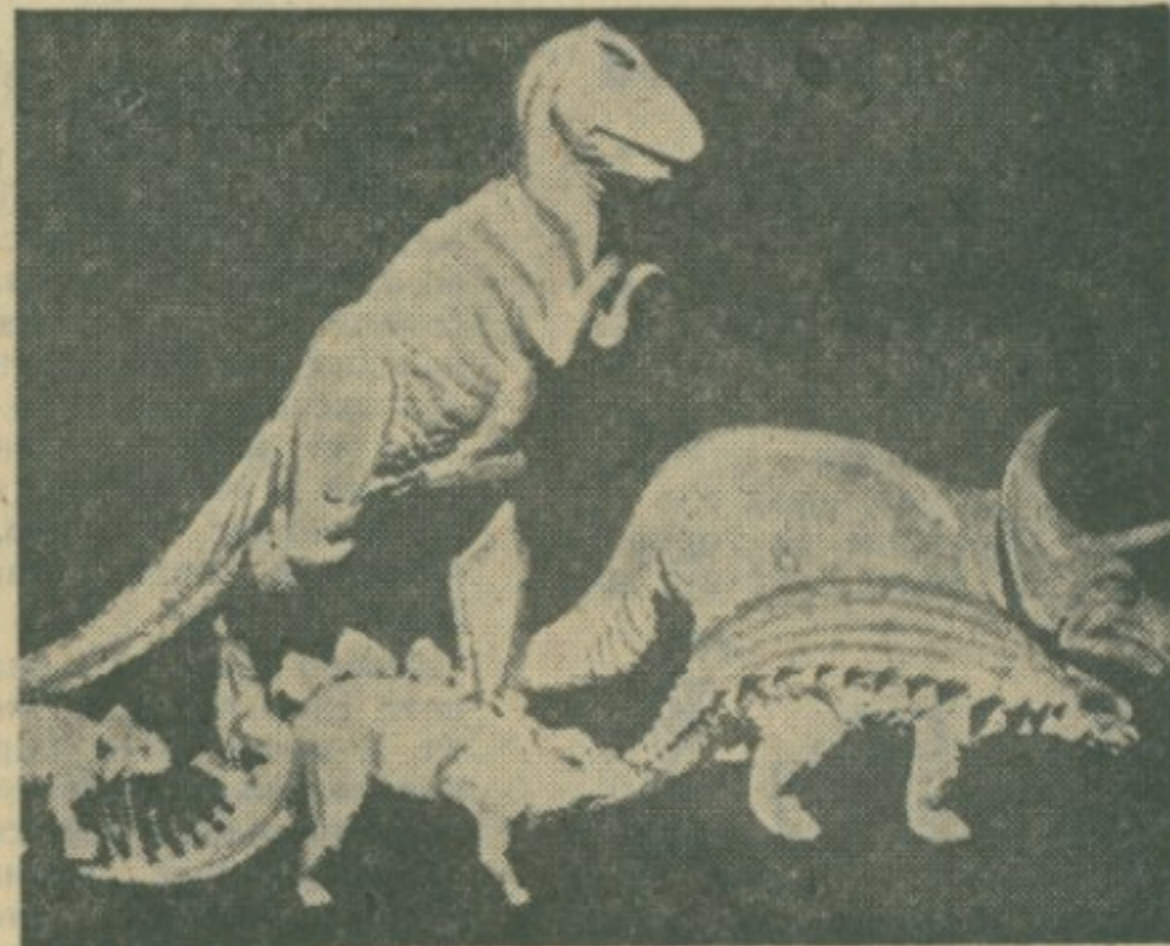

КАКО СУ ОТКРИВЕНА ЧУДОВИШТА

ДИНОВСКИ ДИНОСАУРУС НИЈЕ МОГАО ДА СЕ ПРИЛАГОДИ ТЕШКИМ УСЛОВИМА ЖИВОТА

Стеновите планине у САД су биле прави елдорато бронтосауруса, диносауруса, игванодона. У једном белгијском руднику откривено је највеће праисторијско гробље у Европи. Атлантаосаурус од 40 метара био је безазлени сувоземни биљождер који је пасео по 300 килограма траве дневно. Најсуровија праисторијска звер, дугачка 5 до 15 метара, висока три до шест метара, са онтрим зубима од 15 сантиметара — био је тираносаурус.

МОДЕЛИ „ЧУДОВИШТА“

Праве потере за праисторијским чудовиштима дубоко под земљом одиграле су се у САД 1868. године. Тада је професор палеонтологије Марч на Универзитету у Јалу био млад, способан и предузимљив научник. После сецесионистичког рата у Америци када су се појавили први милионери и пословни људи који су својим подухватима и дрскошћу изненадили конзервативну Европу, Марч је ставио себи у задатак да Јал претвори у највећи палеонтолошки музеј света. Тај човек који је науци посветио цео свој живот био је понекад при остварењу својих настојања толико безобзиран да су га називали „бандитом на стазама које воде звездама“.

Када се прочуло да Стеновите планине крију праву ривницу праисторије, Марч је организовао научно-палеонтолошку експедицију. Мобилисао је стотине младих људи који су волели науку и нису презали од пустиловине, добио војну пратњу и повластице за железницу, и под вођством Пауни Индијанаца отишао се у пусте крајеве Дивљег запада. У Јари летње жеге преоравали су спарушене долине, канјоне без дна, исушена језера. У ствари, то је било царство бизона и које су се палеонтолози

на сваком кораку сукобљавали.

Тада је пронађена необична кост од 15 сантиметара: голеница једне велике птице. Ре-стаурацијом је утврђено да је го птеранодон, чији је распон крила имао шест метара а кљун јој био тако дугачак да је на глави као нека врста тега одржавала равнотежу. Птеранодон је као и птеродактил, кога је раније проучавао Кивије, био летећи гмизавац.

Крајем јуре када је птеранодон живео појавиле су се и прве птице са перјем али и са чељустима наоружаним зубима. То су били аероптериси, преци данашњих птица. Њихове потомке ихтиорнисе хесперорнисе открио је Марч приликом своје велике експедиције у Канзас. Дарвин је са захвалношћу писао о овим Марчовим открићима која су му послужила као доказ теорије о еволуцији врста. Велики Марчов успех представљао је и откриће предака данашњих коња.

Једног дана добио је од енглеског палеонтолога-аматера Артура Лејса сандуче пуно костију пронађених на теренима Колорада уз писмо у коме му каже да је сличан сандук костију послао и научнику Едварду Коупу.

Марч је јекнуо срдито: тај професор са Смитсоновог ин-

ститута, виђени палеонтолог, постао је његов велики супарник. Борба о првенство по чела је замеђу два дотле добра пријатеља.

Са својом војском копача Марч се први обрео на теренима Стеновитих планина. Ускоро се појавила и Коупова научна армија. Свакодневно, често истовремено, вршена су историјска открића. Свађице су се убрзо претвориле у жучне полемике, псовке, па чак и физичке обрачуне. Две екипе су се оптуживале за крађу, везнање, плагијате.

Кивије је још раније успео да реконструира диносовске водоземце чији су остаци ископани у Лим Регису у Енглеској. Те чудне животиње са 200 зуба, које су представљале мешавину крокодила и кита назване су ихтиосауруси. Нешто касније је Бернард Хауф у Хоцлмладену у Немачкој пронашао око 180 до 200 таквих скелета од по десетак метара дужине. Са ихтиосаурусом живели су и змијасте плезосауруси и мезосауруси. Међутим, нико још у то време није претпостављао да су у праисторији постојале и циновске сувоземне животиње.

Енглески ашотом Ричард Овен изграђивао је тек прве скице о праисторијским чудовиштима на основу неких пронађених костију.

Са својим добро финансираним и полетним палеонтолошким армијама Марч и Коуп су 1877. године прво открили бронтосауруса. У Вајомингу и Утахи је пронађено шест тона његових костију. Склапање костура овог чудовишта стајало је 30.000 долара. Када су људи у великој дворани Јалског универзитета угледали овог цина сви су се заплашено трзали: то је био костур дугачак 18 а висок пет метара. Животиња је свакако тежила око 40 тона мада је у ситној глави био мозак као у овце.

Бронтосаурус је био тек први члан породице цинова који су једни за другима откривани. Ускоро је реконструисан још већи диплодокус дуг 25,60 метара. Међутим, то још није био рекорд: Марч је открио бутну кост од два метра! Брижљивом реконструкцијом утврђено је да је она припадала највећем цину праисторије атлантаосаурусу дугачком 40 метара.

Сва та чудовишта била су у ствари безазлени и као крава питоми биљоједи. За њихову исхрану било је потребно „само“ око 300 килограма траве дневно.

Поред ових цинова Марк и Коуп су открили и велики број праисторијских месождера. Поред безазлног бронтосауруса стао је двоноги цератосаурус налик на кенгура, висок пет метара, са канџама на задњим шапама и чељустима са 60 огромних зуба. Врхунац суровости пред-

стављао је тираносаурус. Према речима великог америчког палеонтолога Осборна он је био најмоћнија машина за уништавање која се икад појавила на земљи. Да је био мало интелигентнији (мозак му је био 250 пута лакши од тела) лако би поробио цео свет. Налик на цератосауруса он је био дугачак 15 и висок шест метара а имао чељусту широку један метар са двоstrukим редом зуба-бодежа од по 15 сантиметара.

Пред крај живота два научника су се тако завадила и јавно изаређала да је америчка влада нагнала Марча да да „отказ“ и укинула субвенције палеонтологији. Марч се повукао и у самоћи свео своје рачуне: открио је 19 редова кичмењака који су обухватили 64 породице, 225 врста и 500 подврста. Када је 1899. године умро оставио је Јалском универзитету своју целу палеонтолошку збирку која је вредела милион долара.

У Европи је у исто време извршено једно откриће. Почетком априла 1878. године пронађене су у угљенокопу белгијског села Беринсар, недалеко од француске границе, на 322 метра под земљом необичне кости. У рудокопу је рад одмах обустављен. Пошто су се кости, старе 100 милиона година, распадале тре

бало је сећи огромне блокове земље и руде и опточити их гвозденим рамом да би се из недара угљенокопа изнело ово палеонтолошко благо. Свака животиња је исечена на већи број блокова. До краја 1881. године извађено је из земље 600 блокова тешких укупно 110 тона. Пошто су се кости на ваздуху претварале у прах блокови су потапали у бачве испуњене нарочитим лепком. Очврсле кости су затим ослобађане својих „оклова“ и животиње су реконструисане. За три године ископано је 29 циновских кенгура-игванодона са великим кљуновима, пет крокодила, пет корњача, један тритон, 2.000 риба и 4.000 биљки.

И у другим крајевима света пронађена су праисторијска чудовишта. У САД и Јужној Африци је пронађен брахиосаурус дугачак 36 а висок 12 метара, а у Тангањики још већи гигантосаурус. Крајем 1948. године је совјетски научник Ефремов у пустињи Гоби пронашао право гробље диносауруса на свега 15 до 40 метара под земљом. Између осталог пронађено је неко чудовиште од 30 метара које је ишло на задњим ногама и један рогати рептил од 11 метара.

МАРЧОВА ЗБИРКА У ЈАЛСКОМ МУЗЕЈУ

1.

Пловећи са обала Норвешке викинзи су први, почетком средњег века, не само дошли до обала западне Европе већ су као одлични морепловци били први бели људи који су се усудили да се на својим чудним бродовима, названим „драккар“,

са једним великим једром, упуште у тешку и опасну пловидбу бурним Атлантским океаном. Данас се у музеју у Ослу чувају три „драккара“ прилично добро очувана иако су пронађена и откопана испод дебелих наслага муља.

2. Те бродове, велике као садашњи рибарски бродови али нешто уже, покретали су веслачи заклоњени штитовима и једно четвороугаоно једро које је повлачен ветар надувавао.

3. Сваки брод могао је да понесе на далеки пут десетак високих плавних људи, викинга, одличних морепловаца и авантуриста који су челили рат и наравно уз пут се бавили гусарењем. (Наставиће се)

БАРИКАДЕ ОД ШЕЋЕРА И БРАШНА

Обучени у бела зимска одела, Немци су око поноћи 4. децембра 1943. године кришом ушли у Пријеполје, запосели главна места у граду, болничкој згради, код моста на путу за Пљевља и окружили два батаљона Прве шумадијске бригаде.

Борци и старешине тих батаљона нису знали шта се око њих zbива. Није им било познато ни то да су Немци оружјем са пригушвачем смакли стражара и поставили аутоматска оружја свуд око болнице. И кад су се на болничку зграду и прозоре њених осам соба у којима су били Шумадинци, сручила зрна, — сви су и без команде потрчали ка прозорима.

Тако је почела борба у којој су Шумадинци одбијали налете много јачег противника и спречавали га да продре преко моста на Лиму ка Пљевљама. Шумадинци су трпели тешке губитке. Проређивали су се и редови Немца, али су им из дубине стално стицала појачања. Појавили су се и тенкови. А Шумадинци нису имали противтенковско оружје. Преостао им је једино покушај да одвоје пешадију од тенкова и спрече јој

упад у зграду која се просто љуљала од експлозија. Унутра се од прашице и дима није ништа видело.

Тенкови су већ пришли на десетак метара. Иза њих пошаци. Прикрадали су се пешаку. Кад су стигли до мртвог угла убацили су кроз прозор бомбе, јурнули на главни улаз и продрли унутра. Шумадинци то није збуњило. Командант је тражио добровољце. Било их је доста. И они су пошли Немцима у сусрет. У борби прса у прса из бацили су их из зграде у којој су остала два немачка аутомата и 200 метака.

Тада је пала команда улеу у ходнику, на главном улазу, направи барикада. И направили су је од камења срушених зидова и од цакова шећера и брашна.

Борба се наставила. Одбијен је још један јуриш. Пешадија је опет одвојена од тенкова и враћена. Путем је јуриш мотор на коме је био постављен шарац. С прозора су га пратили опробани стрелци. Испред саме болнице возач је немрљиво испустио управљач а нишанџија је скочио у јарак. Шарац са сандуком муниције остао је на равном утабаном белини.

Нико није помишљао да се докопа драгоценог плена. Ни ко осим Воје Манџићовића-земљорадника из села Бање код Аранђеловца. Не тражећи одобрење, он се уматао у чаршаве, изашао из склоништа и, клизећи потрбушке по снегу, почео да се примиче шарцу са сандуком муниције. Не њега се одмах сручила страховита ватра. Зрна су браздала погледницу, зујала око Војиних ушију, заривала се у снежну белину тик уз њега. А он се полако, као да не мари за опасност, примицао циљу. Другови су га са стрепњом пратили, штитећи га ватром колико им је било могуће.

Воја се вратио са шарцем. Онда је опет кренуо убитачном стазом да би довукао и сандук с муницијом. И још једном је обрадовао другове: у кутији је било 1.200 метака. То им је помогао да истрају до мрака. Онда су, пре живели, пошли из зграде на јуриш и пробили се из окружења.

РАЂЕНИ ЛАФАЈЕТ У ВИЦИ КОД БРИНДИВИНА

ЛАЖНИ ИНДИЈАНАЦ ЦРВЕНА РУКА

Почетком 1777. године Американци су у својој борби за независност ступили у одлучну битку: Вашингтонове трупе су опселе енглеску армију генерала Бургојна у Саратоги.

У почетку су индијанска племена помагала Американци али су ти нови савезници били нестални. Обесхрабрани спорошћу напредовања они су напустили борбене редове.

Француз Лафајет био је десна рука Вашингтонова. Обојица су покушавали да пронађу начин да задрже Индијанце чија дотпора није била за занемаривање. На пољив се нису вратили само Индијанци који су још пре тога били амерички савезници него су се пријавили и нови добровољци. Све поглавице су захтевале да их прими лично Лафајет и пружице цедуљу на којој је на француском било написано да ли се може имати потпуно или само ограничено поверење у то племе и на који начин ваља поступити са њима; као и да не треба пропусти да се обећа Индијанцима заштита Великог духа помоћу „видара тајанствених обала“.

Лафајет је неверљиво вртео главом, окретао и превртао цедуље, али је ипак одлучио да поступи по упућству у њима. И успех је био

потпуно: нови савезници били су верни и истицали су се примерном борбеношћу.

Једног дана Лафајету један гласник донесе цедуљу писану оним истим рукописом. У цедуљи је Лафајет позван да два сата касније посети поглавицу Делавара Орлово срце.

У шатор Орловог срца Лафајет је ступио тачно у заказано време. Његово запрешање није било мало: уместо индијанског ратног поглавице затекао је необичног врача обојеног лика и погуренг под теретом година. Врач је замолио да изађе Лафајетов тумач а затим је на француском рекао:

— Будите поздрављени, господине маркиже, и добро ме слушајте.

Рекавши то врач се усправио, стргао је белу перику с главе и смећећи се погледао Лафајета који није могао да се уздржи да не узвикне:

— Ла Бри... па ја сам веровао да си одавно погинуо!... Зар тако, то су твоје цедуље?

— Да, ја сам их писао, господине маркиже!

Ла Бри се у ствари звао Жан Шикар. Био је у Лафајетовој пратњи када се он 26. априла 1777. године укрцао за Америку. Бивши поштачки момак Шикар добио је тада задатак гласноше. Ме-

ВАШИНГТОН И ЛАФАЈЕТ

ђутим, у скромној Лафајетовој „северној армији“ његове услуге нису биле много потребне. У две битке он се истакао својим мачевалачким подвизима против Енглеза. Прозван је Ла Бри. Заволео је Индијанце и упознао њихове обичаје и језик. Замолио је Лафајета за два месеца одсуства. Тако се Шикар изгубио и више није виђен. Лафајет је био уверен да је постао жртва неког енглеског метка или индијанске стреле. У ствари Шикар је живео у сред једног индијанског племена дубоко импресионараног његовим мајсторством у јахању и вештини гађања стрелом. Обучен као и Индијанци Шикар је ускоро проглашен врачом. За свега два месеца беспрекорно је савладао индијански језик и сви су га слушали без поговора. Искористио је свој ауторитет да нареди Индијанцима да се ставе у службу Американца којима су Французи били наклоњени.

Када су Вашингтонове трупе извојевале победу Шикар је остао у Америци. Помогао је младој републици да умори неверљива индијанска племена која су га увикавала. Прозвали су га Црвена рука.

ШТА ЈЕ НЕКАКВАРИЈУС?

Некакваријус се зове уређај помоћу кога се може у сушним пределима добити вода погодна за пиће и за друге сврхе. Уређај је израђен у Јапану.

Својим изгледом уређај за добијање воде подсећа на шатор начињен од провидне масе. Загрејана сунцем, земља испарава воду које увек има чак и у најсушнијем тлу. Водена пара хвата се на унутрашњу површину „шатора“ и претвара у капљице воде које отичу у цистерну. Када је сунчан дан, с једног квадратног метра земљишта може се добити око један литар дестилисане воде.

Шапат земље

„Електронско ухо“ које је конструисао мађарски геофизичар доктор Ласло Бенефи може да ослушкје и чује „шапат“ земље. Тај тихи звук настаје од трећа слојева у земљиној кори када на слаге почну да се крећу.

Постављен у нарочите шахтове или бушотине, нови апарат омогућује да се неколико часова пре подземног удара предскаже земљотрес, његова јачина и епицентар.

ПЛУТОН У ЦИРКУСУ

АНЕГДОТЕ

БОНАПАРТА И НАПОЛЕОН

У филму о Наполеону Саше Гитрија, младог Бонапарту игра мршави Данијел Желе, а Наполеона као цара дебелушката Рејмон Пелегрен. Приликом једног од првих приказивања филма у једном тренутку чуло се у сали како нека жена пригушено говори свом мужу:

— Видиш, ја сам ти увек говорила да су Бонапарта и Наполеон два различита човека.

ОТАЦ

Аустријски глумца Хорст Каспар изјавио је једном, кад је био још дечак, свом оцу:

— Желео бих да будем глумца.

На то је отац пошрвенео од беса:

— Не, нећеш ти мени у комедијанте. Не дам ја да се моје име прља!

Али, син није попустио:

— Па ја бих могао да играм под псеудонимом.

Отац се још жешће разбеснео:

— Да, то би ти и хтео... ако имаш успеха нико не би знао да сам ти ја отац!..

РЕЦЕПТ

Марка Твена напало неколико будућих писаца да им објасни како се праве књиге које постижу успех:

— Није то ништа тешко — каже чувени хумориста, — треба само да набавите папир, перо и мастило. Затим да седнете и напишете све што вам се мота по глави.

— Ах, само то! — повикаше „књижевници“.

— Да, само то, али је сва тешкоћа у томе: шта вам се мота по глави.

ЛЕКЦИЈА

Амерички писац Синклер Луис посетио један амерички универзитет. Убрзо га је окружила група студената литерарно настројених који су га питали за савете.

— Колико је међу вама оних који стварно хоће да пишу?

Сви подигоше руку.

— Е, онда — рече Луис — не трајите вашу младост. Идите брзо кући и пишете.

АУТОПОРТРЕТ РАЂЕН 1804. ГОД.

ЕНГР

Жил, такође књижевници, сматрали су његова дела симболима неизречиве силе — и нежности и бестијалности.

Као прави реалиста (у оно време), он је понекад рушио „склад облика“ да би на свој начин створио угодне грађанке тога друштва „способне једино да на њима дођу до изражаја скупоцене материје“: чипке, везови, сатени, перје и адиђари.

Као ученик Жана Луја Давида у првом реду прожет класичним схватањем, он се борио против тога али је био и далеко од „демона одвезаног с ланца“ — каквим су га видели Бодлер и браћа Гонкур.

У суштини он је био питом, чедан, уздржан и као да је стално тужан, резервисан, готово религиозан, хладан. Само поглед његових модела на сликама огреје богатство и финоћу свиле, чипака, накита.

У његовим „Забелешкама и мислима“ стоји: „Треба ићи подићу главе ка небу уместо да се савија ка земљи као кад свиње рију по блату“ Писао је то можда баш када је доживљавао горчину неуспеха: за време свог боравка у Риму од 1806 — 1820, када се удалио од Давида и свој идеал нашао у Рафаелу и грчкој антици, направио је дела која представљају његов највиши домет, али она су у париском Салону доживела пораз. „Салон је попримаште моје срамоте... за један дан сам се променио од уваженог сликара у човека чија дела не вреди гледати“. Потпуну рехабилитацију доживео је тек доцније, 1855, на Светској изложби када је у посебној дворани приказано његових 68 дела.

Можда најлепше квалитете треба тражити у Енговим портретима монденки: Госпођа Восел, Госпођа Сенон (рађен 1816. сада у Музеју у Нанту), Госпођица Ривијер (1805, Лувр), Бароница Ротшилд, Принцеза Брогли, Госпођа Леблан (1823, Музеј Метрополитен у Њујорку). Нарочито дубоки осећања хуманости прожето је његово платно које носи једноставно име „Лепа Зели“: то је глава класичне лепоте као у римске племићке, уоквирана ховрцавом црном косом.

Сликајући богатство, каткад и лепоту и отменост, тих жена он није штеео да прикаже ни њихову ограниченост у том изобиљу, али увек — са мирношћом посматрача који само бежежи живот и жене у њему са њиховим тадашњим схватањима.

ЕНГР: ДЕТАЉ СА ПОРТРЕТА „ГОСПОЋЕ ДЕ СЕНОН“

ТА ЖЕНА ОНА МОЈ БРАТ

мора“ Цека Лондона, и друге његове новеле посвећене описивању Океаније.

Бич-ла-мар је примитиван као и сви језици-хибриди. Он готово и нема граматике. Да би се на пример у овом језику добила множина, додаје се једини реч „он“ (све). „Све он говори“ — тако се на бич-ла-мару каже „они говоре“. Бич-ла-мар такође не зна за родове. Ако, на пример, чујете реченицу „Та жена мој брат“ ви је нећете разумети. А на бич-ла-мару она значи „она је моја сестра“.

Речник овог језика-посредника веома је сиромашан и у њему нема речи за сложеније појмове. Да би се на бич-ла-мару такви појмови ипак објаснили, треба бити веома досетљив, понекад чак прави поналазач. Домороци стварају права лингвистичка чуда. „Велики сандук, ти тучеш он, он дерати“ — тако ће на бич-ла-мару да вам опишу клавијар. А за други музички инструмент, хармонику, каже се: „мала кутија, ти стезати она дерати, ти вући она дерати“. Рекорд лингвистичке спретности представља опис хелавости: „трава његове главе која умрла“. Али, то није једини израз за хелавост. „Ти не видиш бели човек чији кокосов орах нема траву?“ — распитивао се на бич-ла-мару домородац са једног тихоокеанског острва. На нашем језику то би питање отприлике гласило: „Јеси ли видео хелавог белца?“

Стручњаци сматрају да се „пицин-инглиш“ или „бич-ла-мар“ не могу називати језицима у правом значењу те речи. За разлику од првих језика њих називају разним именима: хибридни језици, минимални, компромисни, трговачки, колонијални, језици по нужди итд. Тачну карактеристику ових језика-хибрида дао је дански научник Ото Есперсен: „Они не служе свим циљевима и задацима обичних језика већ се примењују у својству замене, када на располагању нема богатијег и лепшег језика.“

Још много пре но што се родила прва мисао о стварању једног вештачког језика који би служио за споразумевање међу свим народима света, стварали су се сами од себе, без помоћи научника, такозвани помоћни језици. Тамо где је долазило до тесних веза између два или више народа, сам живот стварао је смешна наредња, неку врсту „међународних жаргона“ који су помагали људима да се при трговини или тремпи разумеју између себе.

У средњем веку на обалама Средоземног мора морнари, трговци и занатлије који су долазили у додир са странцима служили су се нарочитим језиком који је називан „лингва франка“. То је била мешавина речи узетих из француског, турског, италијанског, арапског и грчког језика. Једном речи, сваки народ који је имао излаз на обале Средоземног мора дао је свој прилог овом језику-жargonу.

Средњовековна „лингва франка“ је ишчезла. Али, и данас у средоземним лукама постоји нарочити језик-жargon, језик-посредник, звањни „сабир“. Њега су створили Французи, Грци, Италијани и арапски народи; они су сјединили своје речнике, а граматичке особености разних језика просто су избрисане.

Веома је занимљива историја трговачког језика „чинук“. Њега су створили Индијанци који живе на огромној територији северозападне обале Северне Америке, од Аљаске до Калифорније. У тај

језик ушле су речи различитих приобалских индијанских племена али му је основу чинио језик племена Чинук које је живело у доњем току реке Колумбије.

У почетку су овим жаргонном говорили само домороци Америке — Индијанци. Али, почетком 19. века, када је почела да се развија трговина крзом, стали су да се користе „чинуком“ и Европљани — трговци животињским кожама. Тада су у овај језик-посредник продрле прве „извртуте“ речи из енглеског, француског, па чак и руског језика. Највише је било енглеских речи.

Енглески језик послужио је као основа за два језика-хибрида, и то у два различита краја света: у Азији и Африци. „Кру-инглиш“ назива се језик-посредник који се може чути у Западној Африци, у Сијера Леоне и Либерии. „Пицин-инглиш“ је језик-посредник којим се служе морнари у Јапану, Хонгконгу, на острвима јужних мора, а делимично и у Калифорнији.

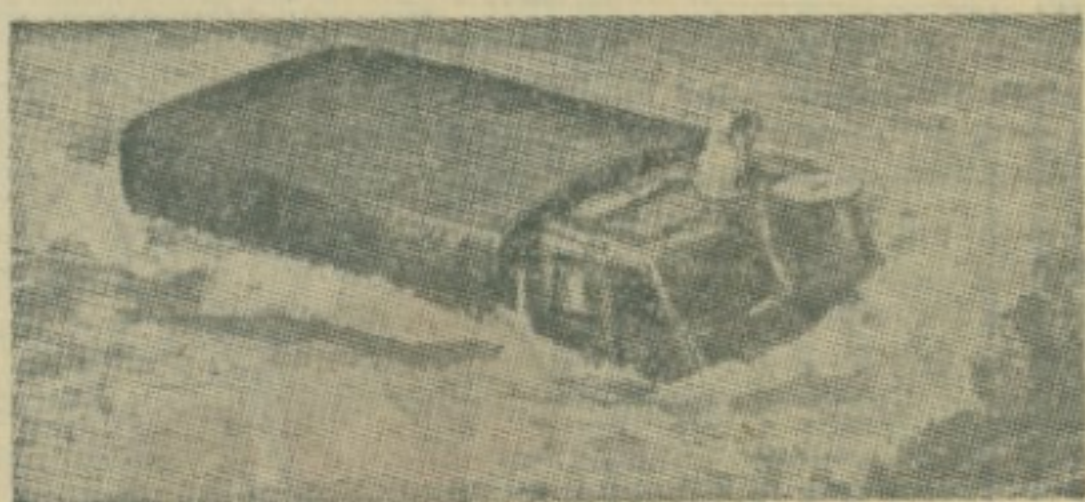
Основа пицин-инглиша је кинески језик, али се његов речник састоји од енглеских речи. Користећи енглески речник, они који говоре пицин-инглишом граде реченице у којима се строго и тачно поштују правила кинеске граматике.

На острвима Тихог океана распрострањен је други језик-посредник, тачније речено жаргон-посредник, такозвани „бич-ла-мар“. Ви сте, вероватно, наишли на њега у литератури, нарочито ако сте читали „Приче с јужних

Са свих страна света

И по суву и по води

Камион-брод направил су заједно Французи и Енглези. Ово возило-амфибија нема шасију већ труп начињен у облику брода са шест покретних гочкова.

По води се креће помоћу две групе пропелера монтираних са обе стране трупа.

У кабини могу да се сместе три човека, а терет од 5 тона се товари у труп овог необичног брода. По суву он постаје камион и вози брзином од 69 км/ч а по води 5 чворова на сат.

Мадраг на разне начине

Страст Американаца да већину својих ствари направе сами, прешла је и на Европљане. Спретни трговци су то искористили и сад се и у робним кућама Француске и Енглеске могу наћи кутије са разним комплетима, многобројним деловима који се за релативно кратко време могу саставити у неку корисну ствар, а сем тога и нису много скупе.

У Француској се на пример могу купити једрилице у деловима, назване мадраг. Састављена, она има дужину 3,35 м, тешка је 45 кг а може да прими три особе. Према жељи онага ко је саставља може да постане бродић на весла, моторни чамац или једри-

лица. Мадраг је била изложена на трећој изложби Салона пловидбе.

Мало скупо али лако

У Америци је електронски мозак постао и — судија.

Њујоршки судија Елиас Хопенфелд је одлучио, да би олакшао посао својим колегама да за сваки посебан случај не проводе сате тражећи одговарајући поступак — да створи посебну службу. Зарадио је од 50 правника да одаберу и класирају милион пресуда изречених у судовима државе Њујорк.

После три године специјалисти-правници су резултате свога рада пренели експертима за електронику који су их опет са своје стране обрадили за електронски мозак. Унивак III — како се зове ова машина — може за минут да одабере између 120.000 сличних случајева баш онај прави и да донесе одговарајућу одлуку.

Тако, за 20 долара, сваки правник може у року од 24 сата да добије одговор на свој проблем.

И вино напушта боце

У Француској се први пут вино, као јогурт, продаје у малим пластичним судовима врло погодним за преносење и продају, јер се не мора страховати да ће се приликом складиштења или преноса стаклене боце разбити.

— Да ли је могућно путовање у прошлост?

— Свакако, али... само у фантастичним причама и романима.

На први поглед рекло би се да у том погледу никаквих сумњи не може ни бити: за жива бића то би значило постојати све „млађи“ (чиме би се то завршило?), а за предмете да постају све новији (докле?).

Ипак, недавно су енглески научници Фред Хогл и његов сарадник В. Нарликар на страницама публикације „Извештаји Краљевског научног друштва“ иступили са оригиналном хипотезом: они тврде да честица неутрино која свауда продира, за разлику од свих осталих елементарних честица, може у свом „животу“ да се премешта по оси времена не само напред, већ и назад.

Научници су чак дали идеју за експеримент у току кога би било могућно пронаћи ове честице „још пре њиховог рођења“. Извођење оваквог опита омогућило би не само утврђивања могућности лета у прошлост, већ и проверавање, путем експеримента, исправности неких противуречних теорија савремене космологије и физике.

Аутори овог предлога су искључиво теоретичари те према томе сами не намеравају да изведу одговарајући експеримент. Они тај свој предлог нису чак ни разрадили у детаље. По њиховом мишљењу то је посао експериментатора чија је дужност да докажу тачност њихове теорије или да је оповргну. Ипак сумња се да ће ово бити остварено у догледно време. Неутрини су, наиме, најпродорније честице које човек познаје. Њих има свауда у огромном броју али их је због њихове нескватљиве продорности, веома тешко за пази и мерити. Да би се мала неутринског зрачења зауставило, био би потребан оловни зид дебело више светлосних година, тј. дебљине која је приближно једнака растојању између Земље и неке од блиских звезда!

Необична освета

Самуел Барнс из Денвера у америчкој држави Колорадо, оставио је своју кућу свом највећем непријатељу Џону Смиту али под условом да не скине ни једну од 48 слика и 95 фотографија потпуно истих, које су украшавале зидове куће. Џон Смит се одрекао наследства.

КАП ХОРН

најтеже искушење за поморце

Данас бродови више не плове око Кап Хорна. Стравичне литице Огњене Земље, воде Магелановог мореуза ускомешане са севера разуданим ветровима а са југа притиснуте антарктичким леденим сантама — изневерили су морепловци. Откако је Панамски канал 1914. године пуштен у саобраћај, сви поморци хитају њиме из Атлантског у Тихи океан или обратно, и за половину скраћују своје путовање. Међутим, чак и они којима би било брже да пређу из једног у друго велико море обилазећи Кап Хорн, избегавају тај опасан пут.

Поморци су на том морском путу доживљавали своје највеће пустоловине. Пловило се претежно великим једрењацима од 2.000 до 4.000 тона. Упркос опасностима око Кап Хорна је водио некада светски поморски пут број 1. Угаљ који се товарио у Кардифу и жито из хамбуршких силаса транспортовани су чак до Иквика и Антофагасте у Чилеу, а одакле су товарени нитрати од којих се правило вештачко ђубриво и експлозив. Нико се није могао сматрати правим поморцем ако није препловио тих 17.000 километара пуних искушења. Сматрало се да је у нормалним условима за пловидбу у једном смеру потребно три месеца а за повратак три и по. Међутим, поморци су се често враћали тек после 12 па и 15

месеци. Рекорд једног од вукова Кап Хорна, Француза Лекидеа који је пошао из Њукастла до Бременхагена и на траг износио је 20 месеци.

Невероватне су приче ретких Капхорноваца који су још у животу. Француз Жан Матело пловио је 1912. године од Хамбурга до Иквика. Очни капци посаде били су већ изгорели од соли а браде скидане од леда. Недалеко од Капа, пловећи уз ветар, већ шест недеља узалудно су покушавали да крену с места. Једном, рано ујутру, сви су се сложено загледали у даљину јер нису могли да верују својим очима. Трљали су болне очне капке: пред њима је био циновски ледени брег на чијем се снежном врху, као у бајци, њихао велики, залеђени једрењак. Био је то један британски клипер ишчезао две године раније. На њему је све било нетакнуто. Чак су нађени и замрзнути лешеве чланова посаде.

Упркос својих седамдесет година Луј Лакроа је још бодар старчић са белом брадом. Постао је командант на броду „Маршал Гонто“ пошто је његов претходник отрован за време пловидбе. На броду „Психе“ доживео је у Магелановом мореузу бродолом и други командант истог брода: укрцао се са „Психе“ која је тонула са својим људима на чамац. Завеслали су према обали али после 23 дана узалудног трагања за копном нестало им је хране. Глад их је толико мучила да су одлучили коцком да одаберу оног ко ће бити поједен. Ту страшну суд

ПРЕДНО КАП ХОРНА

бину доживео је један Енглец. Није онда никакво чудо што су у целом свету Кап Хорн називали „рт очајања“, „најгори душманин поморца“, „фурија која грми“.

Према поузданим подацима на том путу је страдао сваки десети једрењак. Ништа се не може упоредити са тегобама које су очекивале посаде брода који је пловио са истока на запад, од Европе за Тихи океан. На једном месту као да су једрењаци упадали у зачарану капију после које су морали пловити 1800 километара каналом у коме ветар дува 350 дана у години у супротном смеру, са истока на запад.

Бродови на једра били су осушени на прекид пловидбе. Давнооћно су маневрисали покушавајући да се поставе на повољан ветар. Пловило се метар по метар. Спас је једино био на југу где су ветрови повољнији. Али тамо су их чекале друге невоље — огромни и оштри ледени брегови који су толике једрењаке здробили. Најупорнији су чекали по три недеље, месец дана, два месеца, док се чаробна „капија“ Кап Хорна не отвори и ветрови не дозволе пролаз. Неки су губили стрпљење и анајући да је земља округла

У ЖИВОТУ ЈЕ САМО ЈОШ 300 ПОМОРАЦА КОЈИ СУ ПОЧЕТКОМ ОВОГ ВЕКА ПЛОВИЛИ ОКО КАП ХОРНА. СВИ СУ УЧЛАЊЕНИ У СВОЈЕ МЕЂУНАРОДНО ДРУШТВО ПРИЈАТЕЉА ПРЕЖИВЕЛИХ СА ХОРНА И СТАЈАЈУ СЕ СВАКЕ ГОДИНЕ.

Шампион глупости

Двадесетих година прошлог века у Петрограду је живео трговац Јегор Федорович Ганин који је у читавом граду био познат као чудак.

Сасвим озбиљно је сматрао себе истакнутим драмским писцем: написао је и штампано о свом трошку пет драма (драмова, како је он писао).

Ганин је био стална мета не много дискретних јако сатиричног часописа „Добро намерни“ који је издавао песник-сатиричар Измаилов. Негово подсмивање Ганин је обично примао као похвалу свом „таленту“ и веома се њиме поносио.

Најлошија и најбесмисленија од његових драма „Дон или Честити Иван“ била је објављена 1823. године. Једно од главних лица у тој драми била је једна — лавица.

Приказујући ову драму, ча сопис „Добро намерни“ је писао: „Улога те лавице је једна од најтежих због чега желимо да, ради већег уживања гледалаца, сам Ганин представља ту нову глумицу“.

Истовремено је Измаилов послао Ганину анонимно писмо у коме му саопштава да постоји намера да се његов комад постави на сцену императорског позоришта и да због тога он, Ганин, треба да се припреми за улогу лавице.

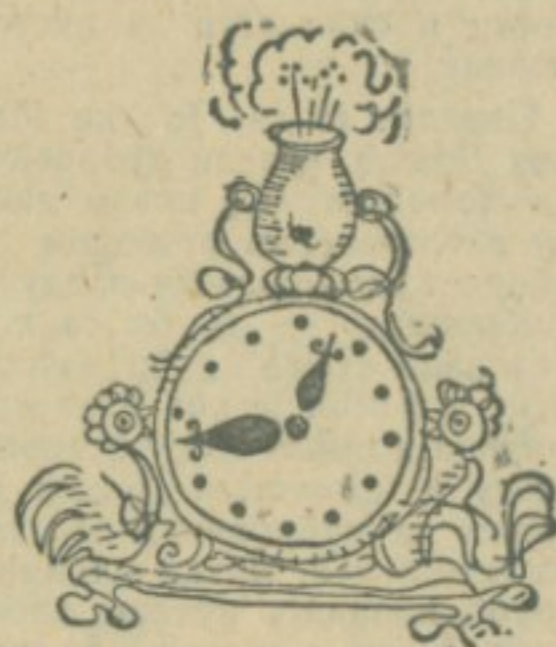
Трговац је све то примио за истину, па је код позоришног костимера поручио наранџаста пливачки костим и маску лавице.

О томе је он сам хвалицаво причао својим познаницима.

— Поред тога ја сваког дана покушавам да ходам, па чак и да скачем по лавовски, на све четири.

Крепак сан

Неки експонати на изложби старинских часовника у Будимпешти дозвољавају нам да верујемо да су људи у 18. веку имали дубљи сан во ми. Један од експоната — будилник замашних размера — стављао је у покрет механизам који је изазивао експлозију одређене количине барута. Сопственик овог будилника био је вероватно неки артиљерац мало тврд на ушима.

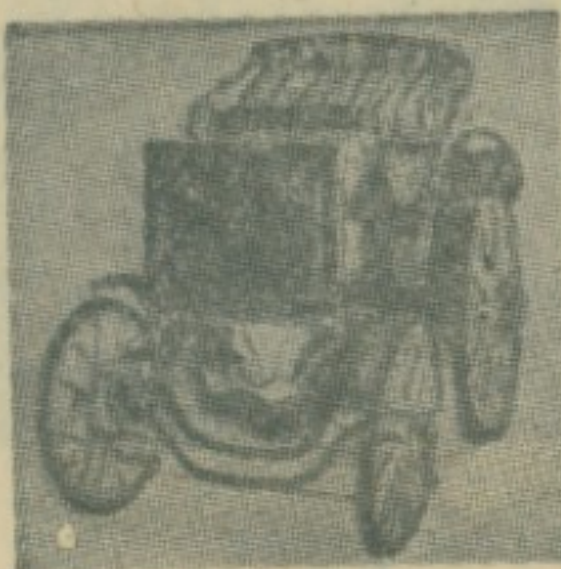

„КАПХОРНОВЦИ“ С ПОЧЕТКА ОВОГ ВЕКА

Мали али користан

У Енглеској је израђен уређај који кинооператера више не везује за једно одређено место. Помоћу команди на даљину — апарата великог као кутија шибице, — може се само притиском на једно дугме отпочети са пројектовањем филма на платну.

Од 57 делова

старих модела; а задовољство је утолико веће што се они могу начинити из делова.

Први модел ове колекције је Панхард из 1891, најстарији предак аутомобила начињен од 57 црно обојених пластичних делова. Уз мало вештине и стрпљења добијају се кочије-аутомобил са два места које могу да се крећу брзином од 13 км на сат а да том приликом утроше светом један литар петролеја.

Не само деца већ и одрасли почели су да се баве сакупљањем малих аутомобила и то нарочито

Највећа

Самоуслуга све више осваја Европу. Недавно је у Шилтигхајму, предграђу Страсбура, подигнута највећа продавница ове врсте у Европи на 10.000 квадратних метара.

Као и самоуслуге у САД, и она има специјални одељак за чување деце док им родитељи пазаре. Поред тога једна специјална аутобуска линија је повезује директно са центром града.

Телевизијски транзистор

Енглеска је у том погледу била најнапреднија. На правила је телевизијско-транзисторску камеру од 154 дела.

Бекит — како је назван овај апарат приказан недавно у Лондону — може да се склопи за 20 часова. Помоћу њега и обичног пријемника успоставља се затворени круг телевизије за разноврсну употребу: за самостално пројектовање, визуелну везу између појединих ствари, за надзор.

Са свих страна света

Према укусу

Младост воли да машта и да гледа своје идоле. Довиљиви француски произвођачи завеса, да би

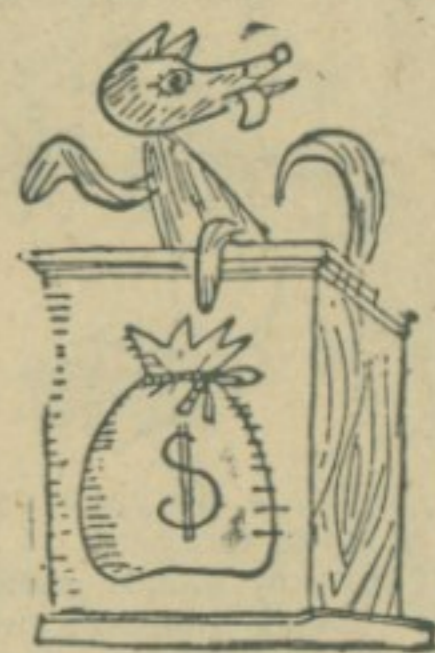

повећали потрошњу, недавно су пустили у продају завесе за различите „узрaste“.

На неким завесама — свакако за најмлађе — виде се јахачи, коњи и пиштољи; за младиће: идоли-певачи са својим електричним гитарама, а за младе девојке које су романтичније: медаљони и цвеће.

ЗАВЕРА

»НОЋУРАКА«

ПАС — ПЕДАГОГ

У институту за пристојно понашање паса заиста „предаје“ — један пас. Директор овог института, пословни и предузимљиви Американац по имену Мајстрел, улива својим четворногим васпитаницима вештину лепог понашања у „друштву“ помоћу свог најспособнијег питомца, једне немачке керуше-овчарке. Мајстрел је некад био агент за продају некретнина и као такав запазио је да је много боље обављао послове када је успевао да се „спријатељи“ са псом својих муштерија. Још тада он је донео одлуку да промени професију и да оснује институт за васпитање и дресуру паса.

била један од главних обавештајца Запада о догађајима у Турској, имала је своје поверенике на свим већим европским дворovima, па је тако сазнала шта се збива и у Торину. А њој је било стало да одржи своје традиционалне односе са турском империјом и сачува трговинске власти стечене још из давнина.

„Ноћураци“, припремљени за свој „јуначки подухват“ упутише се једном савојском галијом пут Дубровника. Али тек што су се искрцали, републичке власти их ухватише и они се обреше у тамници. Завереници су најпре осуђени на смрт. Пре доношења пресуде подвргнути су мучењу да би се сасвим открила завера која је Републику могла да доведе у тежак положај.

Већи део властеле није дозвољавао да се њени синови, ма шта учинили, казне смрћу — срамотном казном која може да се досуди само пучанима-грађанима. Јаков Ђурђевић и Јаков Растић осуђени су зато на вечиту тамницу.

Да та одлука, по обичају не би била изиграна, наређено је да се врата на тамници заклидају „и да се на њима остави само мали прозор кроз који ће се сужњима додавати храна...“

Али после неколико месеци, у покладно време 1612. године, пронесе се глас Дубровником да су „вечно заздани ноћурици, Ђурђевић и Растић, побегли из тамнице“. Помогли су им пријатељи, којих су они имали придичан број међу властелом. И тако они „завереници“ за дуже време несташе из Дубровника.

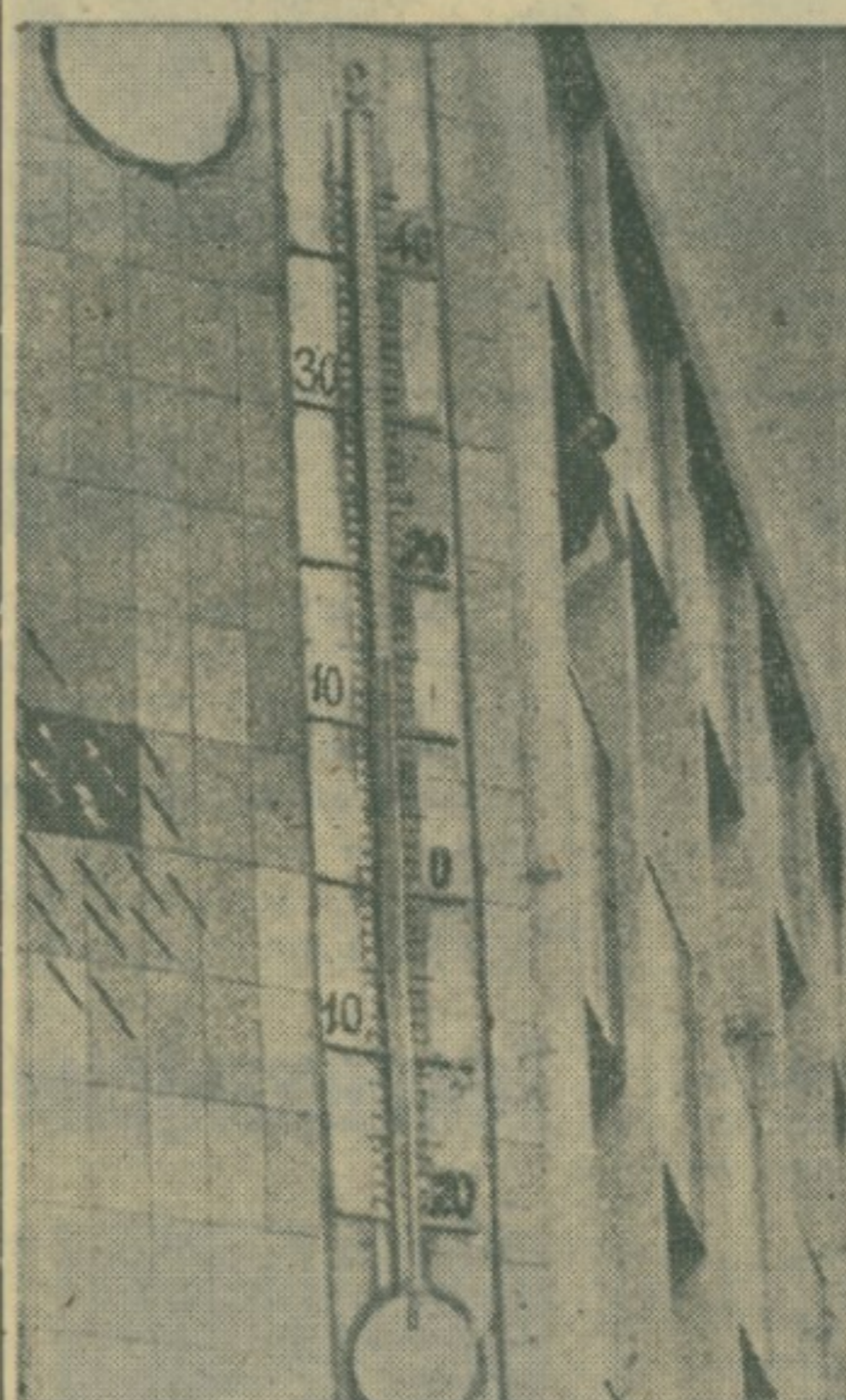
„Док се кнез дубровачки с властелом забављао у бучној карневалској ноћи, и док је напољу беснела олуја, Ђурђевић и Растић провалише кроз хелије, утекоше из тамнице спустивши се низ градске бедеме помоћу платна. Под зидинама на мору, већ их је чекала барка...“ Прогнана су затим браћа и неки рођаци „ноћурака“, а међу њима и Стијепо Ђурђевић, један од најнапаснијих из круга „златне властееоске младежи дубровачке“.

ВЕСТИ СА СЛИКАМА

Кад човек остари...

Кад човек остари и уз то је музичар у пензији бави се још и даље помало, својим животним сном. Тако и овај стари музичар, из Штеглица деље од дрвета — диновски симфонијски оркестар. Проћи ће још године док га комплетира — недостаје му, наиме, још 80 музичара.

Циновски термометар

На улицама Бремена пролазници су зачудо дизали главе и дивили се циновском супер-термометру који је једна велика конфекција ставила као рекламу на фасаду своје зграде. Термометар тачно показује сибирску хладноћу (минус 40 степени), као и афричку топлоту (плус 45 степени).

Каубој на штулама

Каубој на штулама из циркуса Роланд пожелело је поглавици Индијанаца Спотед Беку из племена Омаха, који са неколико племенских другова путује кроз Скандинавију, Немачку и Балкан, добродошлицу са „висине“ на берлинском аеродрому Темпелхоф.

Смешан украс

Посетиоци октобарске свечаности у Минхену смејали су се украсима на главама ових људи: то су изасланици из аустријског места Бишофсхофена који су се у својој метрополи на Изару појавили у парадној рударској ношњи.

Песник од чије је обести стрепео дубровачки пук. Дубровник протерује племиће — силеције који склапају савез са туђином

Почетком седамнаестог века савојски војвода Карло Емануел I маштао је о једном новом великом хришћанском покрету против Турака, о новом крсташком рату и припремао за то своје сасвим нестварно предузеће терен и у Дубровнику. Требало је да он постаје упориште за продирање његове „легије“ у још моћну турску царевину. Међутим, какав план — такви и помоћници! Нити је савојски војвода био озбиљан нити су људи на које се ослањо, бар у Дубровнику, имали какве квалитете сем — лакомислености и склоности за пустоловине.

Познато је да је још Марин Држић, чувени дубровачки комедиограф, ковао заверу с тосканским војводом да обори аристократску владу у Дубровнику — да би се побољшало стање дубровачког пука, од кога је ова мала државица и црпла своју основну снагу и богатство. Држић је видео да дубровачка властела врећа пук, млади племићи грубо нападају пучане, злостављају их и сиртно рававају или их пребијају, а за то никоме не одговарају, или добијају само благе казне. Држић је умро у Венецији 1567.

НАСЕЉЕ СА ЈЕДНИМ СТАНОВНИКОМ

На географској карти Италије постоји сићушна тачкица крај које је написано: „Алта Валезија“. Ово насеље, изгубљено у планинама, није знаменито ни по чему сем по броју становника. У читавом насељу живи само један (и

године, а за његов план о обарању аристократског поретка у Дубровнику сазнало се тек неколико стотина година касније.

Обесност дубровачких младих племића достигла је врхунац почетком XVII века. Од Држићеве ведре „Новеле од Станца“ у којој се руга народној празноверици о подмлађивању у току покладне ноћи пуне радости — до песника Стијепа Ђурђевића као да се све променило: властела је постала необуздана, силецијска, и од ње су стрепели пучани немоћни да се и коме притуже и нађу ма какву заштиту.

Госпар Стијепо Ђурђевић, песник познате покладне поеме „Дервиш“, био је и сам „ноћурак“ (ноћник), скитница и напасник, али не једини и изузетан. Правио је испаде већ од своје петнаесте године: и сам и као коловођа обесних група. Његов „досје“ у судским записницима врло је обиман: „од њега је стрепео потчињени пук дубровачки“. Али од припадника свог staleжа, управне властеле дубровачке, ни он ни други нису позивани на озбиљнију одговорност. „Тако су жалосни подвизи дубровачких „ноћурака“ постајали све више мучна друштвена рана, која је тиштала владу Републике и срамотила је у свету“.

Почетком 1606. године један страни дипломата у Дубровнику известио је своју владу да му је кришом до-

шао један дубровачки грађанин и изјавио да су „пучани узнемирени и раздражени због неправде и неподносних увреда властеле без икаквог посредовања правде. Због тога се решавају да нађу начина и ослободе се те страховладе, па град и себе предају у руке неке друге владе“.

Марин Држић, дакле, није био усамљен ни у свом времену ни пола века касније. Врло је много било жртава тих обесних „ноћурака“. Ево само неколико тежих преступа Стијепа Ђурђевића, иначе талентованог и оригиналног песника: он и његова дружина злостављали су занатлију Симона Антонијевића и његову жену, удаљили се из њиховог стана тек кад су они пали на под тешко рањени и обливени крвљу. Стијепо је напао старца Таронтина кад је овај пружио длан да затражи своју надицу, и мачем му одсекао три прста на руци.

Глуви кројач Лука Вићентијев 1601. године у својој тужби каже: „Док сам јуче седео у радњи и шио нека одела, наиђоше са Плаце неки мајскирани људи... један од њих скочи ми на леђа и обори ме на земљу заједно са те згом, а ја не знајући да су била властела, почех се бранити и викати: они ме нападоше штаповима и батинама, разбише ми главу и повредеше обе руке, тако да их сада не могу мицати“. Те силеције били су Стијепо Ђурђевић и његова два брата Јаков и Марин.

Дубровачка влада нерадо је осуђивала припаднике свог staleжа и увек је била склона да их помилује, да им олакша тамновања па и омогући бекство из затвора.

Међутим, ови „племенити силеције“ се претворили у опасне авантуристе који су угрозили чак опстанак и слободу саме Републике. Временом ни сама влада више није могла да подноси њихова злодела, па их је кажњавала и слала у прогнанство. Само, из Дубровника су одлазили претежно они који су баш хтели да избегну казне и да се „пред простим пуком“ не озрамоте као деца велможа и уз вишене властеле.

Око 1610. године из Дубровника је ипак прогнано неколико „ноћурака“: међу њима Стијепо Ђурђевић, његов брат Јаков и Јаков Растић, од свих најгори. Тако они стигоше у Торин, на двор савојског војводе Карла Емануела I. Ко зна шта су му све напричали, јер је он у њих стекао прилично поверење.

На савојском двору је припремљен тајни план за „освајање“ Дубровника или неког другог утврђеног места у републици одакле би почела иницијатива Турске“. Али, и дубровачка влада, која је иначе

ПЛЕМЕ ВЕЛИКОУСНИХ

У сред тропских шума у долини реке Амазоне живи племе Суја-Великоусних — које има свега 65 чланова. Ово племе било је познато одвајкада као најстарије међу свим индијанским племенима Бразила. О Суја-Индијанцима знало се једино то да њихови мушкарци унаказују себи доњу усну стављајући у рупу коју у њој пробуше дрвене округле плочице црвене боје. По ред тога, они истежу ресице на ушима белим чеповима начињеним од палмовог лишћа завијеног у чврсте спирале.

Тек 1959. године Суја-Индијанци успоставили су контакт са осталим светом. Упркос раширеном мишљењу о њиховој свирепости, они су се показали као веома дружељубиви.

Племи живи крај обале Суја Мису, притоке реке Шингу. Са обале се насеље готово и не види: дунгла га заклања као каквом непрозирном завесом. На малом раскрсном простору, међу дебелим дрвима, налазе се купе начињене од дугачких мотки привезаних на врху и покривене лишћем. Под тим настрешицама окачена су висеће постеље исплетене од палинних влакана. Ту су и глинене посуде, дрвене ступе и тучкови, лукови, стреле.

Индијанци често приређују „хонијан“ — риболов помоћу отрова из биљке тимбо. „Хонијан“ није обичан одлавак у риболов. Најпре читава племена одлази у шуму, сви се пењу на дрвеће и одсецају лијане биљке тимбо дебеле као човечја рука. Одрасли мушкарци и младићи ударају секирама по лијану претварајући их у влакна која затим везују у свежњеве. Господарице свежњева

седе крај њих непомично и без речи, испуњавајући тако древни ритуал.

Затим на обалу долази вођа племена. На његов знак мушкарци узимају свежњеве на рамена и крећу према великом језеру, а за њима жене и деца носећи корпе и ножеве. Изабравши затон који се дубоко усеца у обалу, мушкарци га преграђују трањем и уз громке крике скачу у воду. Ударају штаповима по свежњевима тимбо-влакана, вукући их по води напред и назад. Ускоро је површина за тона покривена белоплавичастим соком. Уплашена риба покушава да побегне, али је мушкарци сачекају код ограде и убијају стрелом. У воду затим улазе жене и деца и докрађују рибу штаповима, ножевима или стрелом. Свака породица узима колико

јој је потребно. Ту нема ни зајави ни грабљења: рибе има довољно за све.

Најтежи посао у племену Суја је — добијање соли. На једном од шумских језера расте водени зумбул. Жене беру лишће ове биљке и слажу га на обали да се осуши под жарким сунчевим зрацима. Запаали се ватра. У гомилу лишћа стављају се упаљене главње и до јутра од свега остане само гомилица пепела. У зору, кад се насеље пробуди, мушкарци плету од еластичног прућа неку врсту левака. На дно сваког левка жене стављају

слој биљних влакана који служи као нека врста филтра. Левкови се затим напуне пепелом од воденог зумбула, а испод се стављају глинене посуде. У левкове се сипа вода која из пепела испира со. Тако скупљена течност се „кува“ неколико часова и кад испари на дну остаје светлом кристаласт прах који садржи калцијумхлорид и калцијумкарбонат — не више од две кашике.

Сви чланови племена прилазе, узимају између три прста по трунцицу „соли“ и стављају је у уста. При томе цокљу језицима од задовољства. За наш укус оваква „со“ била би веома горка и оштра. Суја-Индијанци је употребљавају у малим дозама. Веома често они једноставно једу пепео водених зумбула који садржи со, да

би избегли дуготрајан и пипав посао око филтрирања и добијања кристала.

„Слаткише“ такође пружа шума. Нашавши дрво са ројем пчела, Индијанци рукама извлаче слатку, лепљиву течност и гутају драгоцену мед заједно с воском, ларвама и цветним прахом, не обраћајући пажњу на дивље пчеле...

Када над насељем почне да се спушта сумрак, младеж се окупи и пева. Поглавичин син доноси тада звечку начињену од палака дивљих свиња — једини музички инструмент за који ово племе

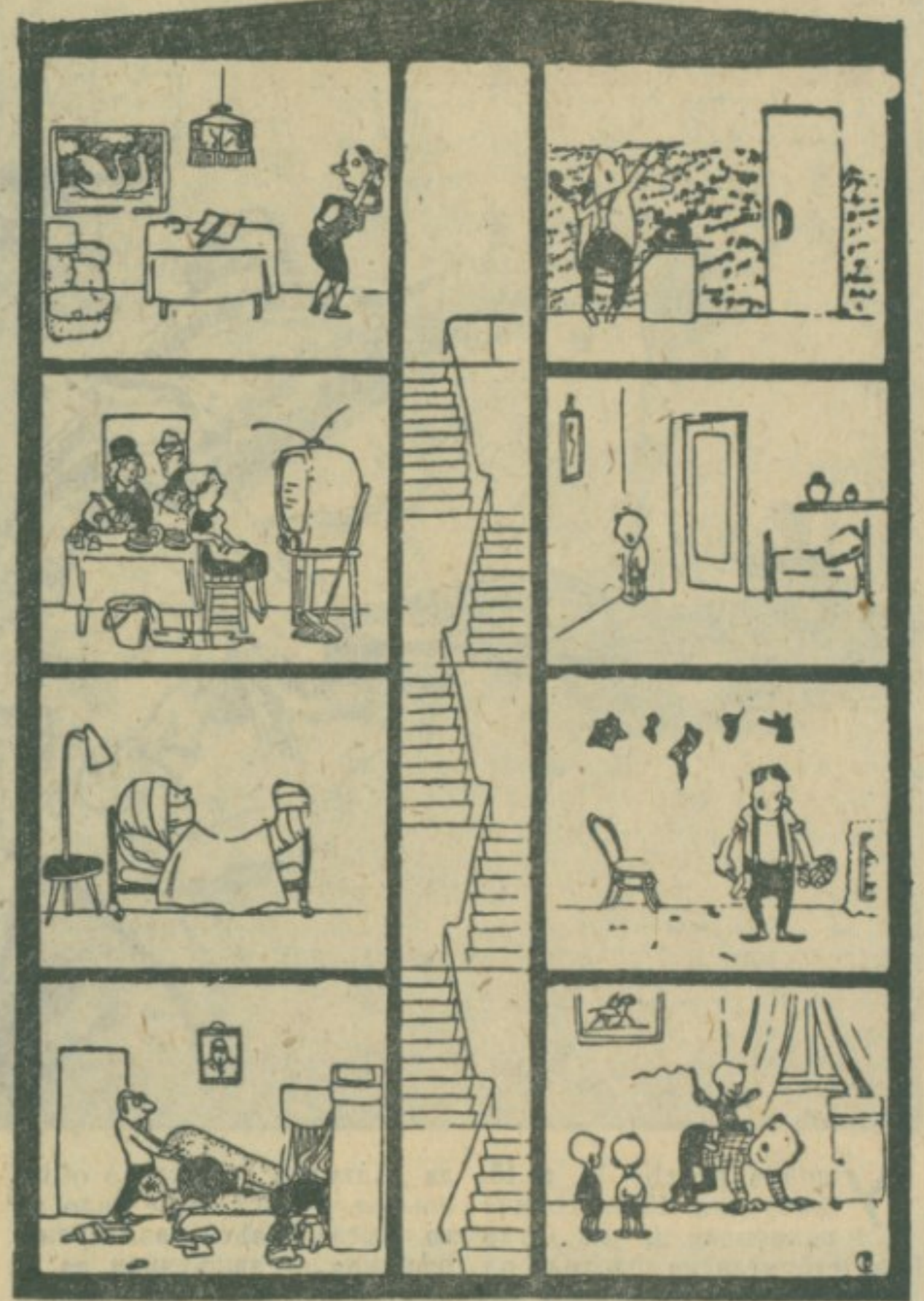
зна. Привезује звечку под десно колено и енергично трупћа ногом — одјекује звук сличак звоњењу стакла. Певачи такође ударају ногама о земљу да не би изгубили такт. Њихове песме певају се ниским гласом, а речи се понављају много пута...

Велике усне, продужене и проширене помоћу округле плочице, „привилегија“ су ожењених мушкараца и удоваца. Тек кад се Суја-Индијанац ожени, њему буше до њу усну и стављају мали диск, а затим све веће плочице да би растегли отвор. Пречник ових плочица обично је од 5 до 8 сантиметара, а дебелина 2 сантиметра. Те украсе Индијанци увек носе, чак и спавају са њима. Због тога кад једу принуђени су да храну исцекају или ископају на сасвим мале комаде.

Када се Суја-Индијанац купа он скине плочицу и загнури се покривајући лице рукама — срамота је да га неко види без плочице. После купана они горњу страну својих плочица премазују црвеном бојом коју чувају у оклопима од корњача. Доња страна плочице је бела са два танка црна круга као украс. После плочице, мушкарац ће обавезно обожити и доњу усну. Сваки „доброр одевен и леп мушкарац“ праши усне јагодице брашном, а обрве, трепавице, обрве и ноздрве украшава црвеном бојом.

Садашњи поглавица племена, Пентоти једини је Суја-Индијанац који има три жене. Најстарија га прати свуда куд крене, средња преде, тка и плете висеће постеље, а најмлађа припрема храну. Суја-Индијанци поносе се својом издвојеношћу од осталих племена и својим традицијама. Тако, између осталог, верују да је све људе на свету створило Сунце, и да су само они припадници племена Суја, потомци — змије.

ПРОВЕРИТЕ СВОЈУ МОЋ ЗАПАЖАЊА

Даска са огласима и осам загонетних цртежа. Међутим, загонетка престаје да то буде ако пажљиво прочитате огласе и разгледате цртеже. Покушајте да одгонетнете који оглас одговара коме стану.

БРАВОВО

ПО РОМАНУ Ф. КУПЕРА
ЦРТА Н. КРУЉЕВИК

ПУЦЊИ

НА АЛТМАРКУ

КАДА ЈЕ ИЗБИО ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ НЕМАЧКИ БОЈНИ БРОД „ГРАФ ШПЕ“ ПОЧЕО ЈЕ ДА ПОТАПА БРИТАНСКЕ ТРГОВАЧКЕ БРОДОВЕ У ЈУЖНОМ АТЛАНТИКУ. ЗАРОБЉЕНЕ ПОСАДЕ УКРПАВАНЕ СУ НА НЕМАЧКУ ПОМОЋНУ КРСТАРИЦУ „АЛТМАРК“ КОЈА ЈЕ ПРАТИЛА БОЈНИ БРОД. КРАЈЕМ 1939. ГОДИНЕ ОН ЈЕ БИО ПОТОПЉЕН И КРСТАРИЦА СЕ ЈЕДНО ВРЕМЕ ПРИТАЈИЛА, А ОНДА ПОШЛА ЗА НЕМАЧКУ. БРИТАНЦИ СУ ЈЕ ОТКРИЛИ ТЕК У НОРВЕШКИМ ВОДАМА.

веровали на реч па му чак доделили и пратњу да би спречили британски напад. По одредбама међународног поморског ратног права Норвешка је морала да оружјем брани неутралност својих територијалних вода. Инцидент са „Алтмарком“ могао је изазвати неповољне политичке последице и по Норвешку и по Британију. Вајен је затражио инструкције од адмиралитета.

За свега три часа депеша је била састављена, шифрована и послата и дешифрована. Винстон Черчил, у то време први лорд адмиралитета, поручио је Вајену да на сваки начин ослободи заробљенике и ако норвешки разарачи угрозе британске бродове, одговори на ватру у најпотребнијем обиму.

„Косак“ је кренуо према фјорду и Вајен је довео брод у такав положај да торпедо са норвешких разарача не би могла да га погоде. Онда је саопштио норвешком команданту да ће употребити и силу да би дошао до „Алтмарка“ и затражио слободан пут. После краћег оклевања нор-

вешки разарачи су се повукли и „Косак“ је упловио у фјорд.

На палуби „Алтмарка“

Иза првог завијутка у фјорду, угледали су „Алтмарк“ — био је окренут крмом према обали и окружен сантама леда. Његово огромно црно корито оштро се оцртавало према брдима покривеним снегом.

На палуби „Косака“ стајала је спремна абордажна посада под вођством поручника фрегате Тернера. Артиљерија су били код својих оруђа. Вајен је очекивао ватру из неког од, можда, сакривених топова на „Алтмарку“. Но, чекало га је друго изненађење: командант је наједном упутио „Алтмарк“ у намери да оштрим прапцем свог брода удари у бок његовог разарача. Али, „Косак“ је вешто изманиврисао напад и успео да приљуби свој прамац уз бок „Алтмарка“. Абордажна посада почела је да скаче на палубу „Алтмарка“ и за трен ока једна група се нашла на командном мосту.

Немачки официри нису поужили отпор. Поручник фрегате Тернер је ставио ручке машинског телеграфа на положај „стој“. И баш кад је помислио да је задатак завршен, на палуби „Алтмарка“ се разлегао пуцањ. Завладао је метеж. Десетак људи скочило је на обалу. Полегли у снег они су неочекивано отворили ватру на абордажни одред.

Тернер је постао господар ситуације. Његови људи прикривени иза бродске оградe ефикасно су тукли немачке морнаре који су изгледали као тамне мрље на снежном покривачу. Сви су изгинули или тешко рањени.

Када се борба завршила, абордажни одред се спустио у утробу брода. Кроз разваљена врата похрлила је група заробљеника: 13 команданата са потопљених трговачких бродова и 286 официра и морнара.

Акција је завршена око поноћи. Следеће вечери Вајенова флотила разарача са ослобођеним морнарима тријумфално је била дочекана у својој матичној луци.

У оној између 14. и 15. фебруара 1940. године испловила је из луке Розајт британска флотила од пет разарача и једне лаке крстарице. На командном броду флотиле, разарачу „Косак“, налазио се капетан бојног брода Филип Вајен. Задатак је био да се „прочешља“ Скагерак и потопе немачки бродови који су превозили гвоздену руду из Норвешке.

„Алтмарк“? Никакво објашњење у тексту није било да то. После краћег разматрања официри су закључили да је „Алтмарк“ брод са четири јарбола.

Вајен је поделио своју флотилу у две групе и наредио да се трага за бродом са четири јарбола. Срећа је ишла наруку Немцима: „Алтмарк“ је био онај други брод, танкер.

рачи су остали на улазу у фјорд.

„Алтмарк“, који је у Тронхејму демонтирао своје топове, пловио је кроз норвешке територијалне воде као трговачки брод без права да превози заробљенике. Но, командант их је посакривао у утробу брода, а Норвежани су по-

Ново наређење

Крстарење по Скагерку није донело никакве резултате. Увече 15. фебруара британски адмиралитет је на „радио-таласу обавештења“ јавио да је „Алтмарк“ са око 300 британских заробљеника прошао у подне крај Бергена. „Ту би могло бити посла за мене“ — помислио је Вајен. И стварно, пола часа касније, шифрант се са депешом у руци појавио пред командантом флотиле. Вајен је прочитао сасвим кратку поруку: „Ваш циљ „Алтмарк“ — дејствујте!“

Подаци су били оскудни да би тражење започело у правом смеру. Нико није знао како „Алтмарк“ изгледа. Онда се један официр сетио да се у бродској трпезарији налази примерак „Лондонских илустрованих новости“ са вешћу о „Алтмарку“ и фотографијом на којој се видела два брода. У легенди је стајало: „Немачки пљачкаш „Алтмарк“ претражује неутрални трговачки брод на атлантику“. У првом плану се налазио теретни брод са четири јарбола, а у позадини назирао један танкер ниских бочова. Који је од ова два бро-

Назад на трагу

У међувремену, Вајен је примио неколико депеша са извиђачких авиона о позицији „Алтмарка“. Када су сви подаци унети у карту постало је јасно да је у питању неколико међусобно веома удаљених бродова. Како је убрзо пала ноћ Вајен се морао поуздати само у очи својих извиђача. Британски бродови тада још нису имали радаре и извиђачи су буђили у мрак очекујући да угледају брод са четири јарбола.

Један млади официр на крстарици „Еритјуз“ спазио је први силуету неког брода са четири јарбола који се кретао уз обалу. У ствари, то је био „Алтмарк“ а јарболи су припадали норвешким разарачима који су пловили по један са сваке стране као заштита „Алтмарку“. Крстарица се приближила и када је рефлекторима осветлила брод, видело се на крми име „Алтмарк“. Са „Косака“ је упућен сигнал „зауставите се“ али је „Алтмарк“ нагло скренуо улево и упловио у Јосинг-фјорд. Норвешки раз-

За мале филателисте и скупљаче разгледница

На слици је троугласта марка НР Монголије. Народна Република Монголија налази се у северноисточној Азији. Главни јој је град Улан-Батор. Сматра се за једну од најстаријих земаља на свету. До 13. III 1921. године налазила се под кинеском влашћу када је проглашена независном монархијом и остала то до 1924. године. О-

тада је република. Граничи се са севера Сибиrom, са истока Манџуријом и планинама Тар багатај, са југа кинеском провинцијом Синџанг, а са запада совјетским Туркестаном. Досада је издавала мало марка, мада су оне врло лепе и приступачне по цени. На њима су представљене животиње, цвеће, астронаути и друго.

ПОТРОШИО СЕ

По савету доктора, супруга Мак Тавиша, Шкотланђанка, треба да оде на море. Спреман на све жртве кад је у питању здравље његове жене, Мак Тавиш је купио у радњи сушену харингу и четири пута дневно махао њоме испред лица жене — да би имала илузију да је на мору.

РАЗУМЕЛА

Једна стара дама, пре рата, дође у Лондон из провинције и седе у један од ондашњих „античких“ аутомобила. Да би показао у коју ће улицу скренути шофер је морао да протури руку кроз прозорче. Таман кад је хтео и пети пут то да учини стара дама му зүтито рече:

— Боље би вам било да пазите како возите, млади човече, а ја ћу већ и сама видети кад почне да пада киша.

ЈЕЛОВНИК ЗА ОЛИМПИЈАДУ У ИНСБРУКУ

Већ годину дана аустријски „кулинарски стручњаци“ разбијају главу о томе како да нахране 1.700 асова белог спорта.

Пред почетак великих зимских игара шеф кухиње интернационалне атомске комисије у Бечу Карл Шмид постављен је и за директора „олимпијске исхране“; он каже:

— Пружићу свакоме оно што му прија; Корејци ће доћи са својом националном јела исто као и индијски такмичари; Немци ће имати своје омиљене кобасице и свињске ноге а Аустријанци наравно све као код куће.

Као кувар при атомској комисији Карл Шмид је навикао

да свакодневно кува за 42 нације. Због овога располаже дебелим „куваром“ са свим кухињским тајнама истока и запада. Приликом „олимпијаде за сладокусце“ куваће искључиво аустријски кувари, њих 320, под руководством са мог Карла Шмида. Све је већ организовано и припремљено — до најмањег зрна бибера. Један једини странац ангажован је за овај извршни „кухињски тим“: један југословенски кувар који се сматра као нарочити стручњак за справљање риба. Зачина, укупно 40 разних врста из целог света, има довољно.

Директор мора да води рачуна о томе да задовољи четири врсте укуса које је он приликом прављења јеловника одредио: англо-амерички, источњачки, француско-италијански и аустријско-немачки.

Да би задовољио индијске, јапанске и корејске смучарске асове који су навикли у-

главном на јела од пиринча, он је лично испробао једну нарочиту врсту пиринча која се показала одлична за справљање тих јела. Мораће да се свакодневно спремају јела за 1700 активних спортиста, 2.000 функционера, 750 новинара и 20.000—30.000 гледалаца. Десет дана се донци неће уопште скидати са ватре. Пријатна вест за спортисте 32 нације: сир и воће даваће се неограничено као десерт.

Пошто је било немогућно наћи толико келнера који ће брзо сервирати јело, шеф кухиње је одлучио да уведе самоуслугу. Нарочито специјалитети као што су оригинална национална јела Далеког истока — биће резервисани само за спортисте.

Количине намирница које ће, како је предвиђено, бити потребне за десет олимпијских дана изгледају овако: 40.000 литара млека 200.000 јаја

КУВАР КАРЛ ШМИД

50.000 кг меса најбоље врсте

10.000 пилића

150.000 тегли мармеладе

80.000—100.000 земичака и другог пецива дневно.

Осим тога Карл Шмид се побринуо и за то да функционери, новинари, па и сами спортисти добију у пакетима већ готове ручкове које могу понети са собом на други крај терена.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) птица грабљивица, 5) опера од Вердија, 9) име и презиме америчког књижевника („Краљ алкохол“), 10) један хемијски елемент, 11) прилог за време, 12) два слова, 13) свежа, 15) страна мушко име, 16) личност из Толстојевог романа, 18) лична замишља, 20) свежа, 22) индустријска област у Западној Европи, 24) држава на северу Европе, 26) врста змије, 27) један и други, 29) шанац, 31) оквир, 33) иницијали нашег књижевника („Бакоња Бра Брне“), 35) по клон, 37) хемијски знак ва молблен, 38) мала стајаћа вода, 40) средство за наркозу, 42) претходница, 43) сила, снажна, 44) град у Француској.

1	2	3	4	5	6	7	8
9							
10				11			
12			13	14			15
16		17		18		19	
		20	21			22	23
		24				25	
26				27			28
		29	30			31	32
33	34		35	36		37	
38	39			40	41		
42							
43							44

Усправно: 1) димичар, 2) разлог, 3) свежа, 4) река у Румунији, 5) име нашег књижевника Игољича, 6) брдо на коме је по легенди одгајан Зевс, 7) француски књижевник („Нума Руместан“), 8) река у СССР, притока Беридговог зора, 14) град у Шпанији, 17) врста салате, 19) река у Бугарској, 21) два иста самогласника, 23) иницијали нашег вајара, 24) енглески књижевник („Кандида“), 25) хемиј-

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Сартр, 6) Дон Жуан, 8) нове, 9) плес, 11) Есејс, 13) оса, 14) пт, 15) сат, 17) ТВ, 18) од, 20) Маор, 22) јод, 24) кин, 25) икс, 26) Нин, 28) али, 30) Ист, 32) ива, 34) рт, 35) трг, 37) Об, 38) ивер, 40) роса, 42) они, 43) мат.

Усправно: 1) сова, 2) анекс, 3) рк, 4) пут, 5) рало, 6) достојанство, 7) нестрпљивост, 8) Неп, 10) сав, 12) сам, 16) такса, 19) до, 21) он, 23) дни, 27) И(во) Т(и-јардовић), 29) ли, 30) Ири, 31) ар, 33) аба, 35) три, 36) грм, 39) ек, 41) оа.

Примерци ових необичних сталактита или пећинских кристала само су део колекције Француза Норберта Кастерна и представљају једину збирку ове врсте на свету. Изложени су у његовом музеју у месту Фонтен-де-Воклиз.

Како назвати чудесне наките настале „кооперацијом“ воде и стена? Ако сте икад имали прилике да уђете ма у какву шпину (код нас је надалеко чувена Постојнска јама са својим сталактитима и сталаг-

ФАНТАСТИЧНОСТИ ПЕЋИНА

митима) видели сте свакако ова чуда природе. Нека од њих, подсећају на цвеће, као речимо овај „букет“ (слика 1) код кога се јасно разликује свака „петељка“ сваки „цвет“ и сваки „лист“.

Зар вас овај сталактит (слика 2) не подсећа на дивно изрезбарену дршку штапа, или можда још пре на рог неке

фантастичне животиње, а овај (слика 3) зар није сличан кентауру спремно за скок?

Историја сваког од ових сталактита — почела је простом капљицом воде, „сузом“ стене, која је откидајући се са собом повукла и молекула минерала. На њу су се слагале друге и издуживале облик, кривиле, падале, рушиле и стварале нов, са геолошком спорашћу, али упорно и истрајно, са пуно фантазије као да их је неки чаробњак моделао.

НАПРАВИ САМ — НАПРАВИ САМ — НАПРАВИ САМ — НАПРАВИ САМ

Дизалица на песак

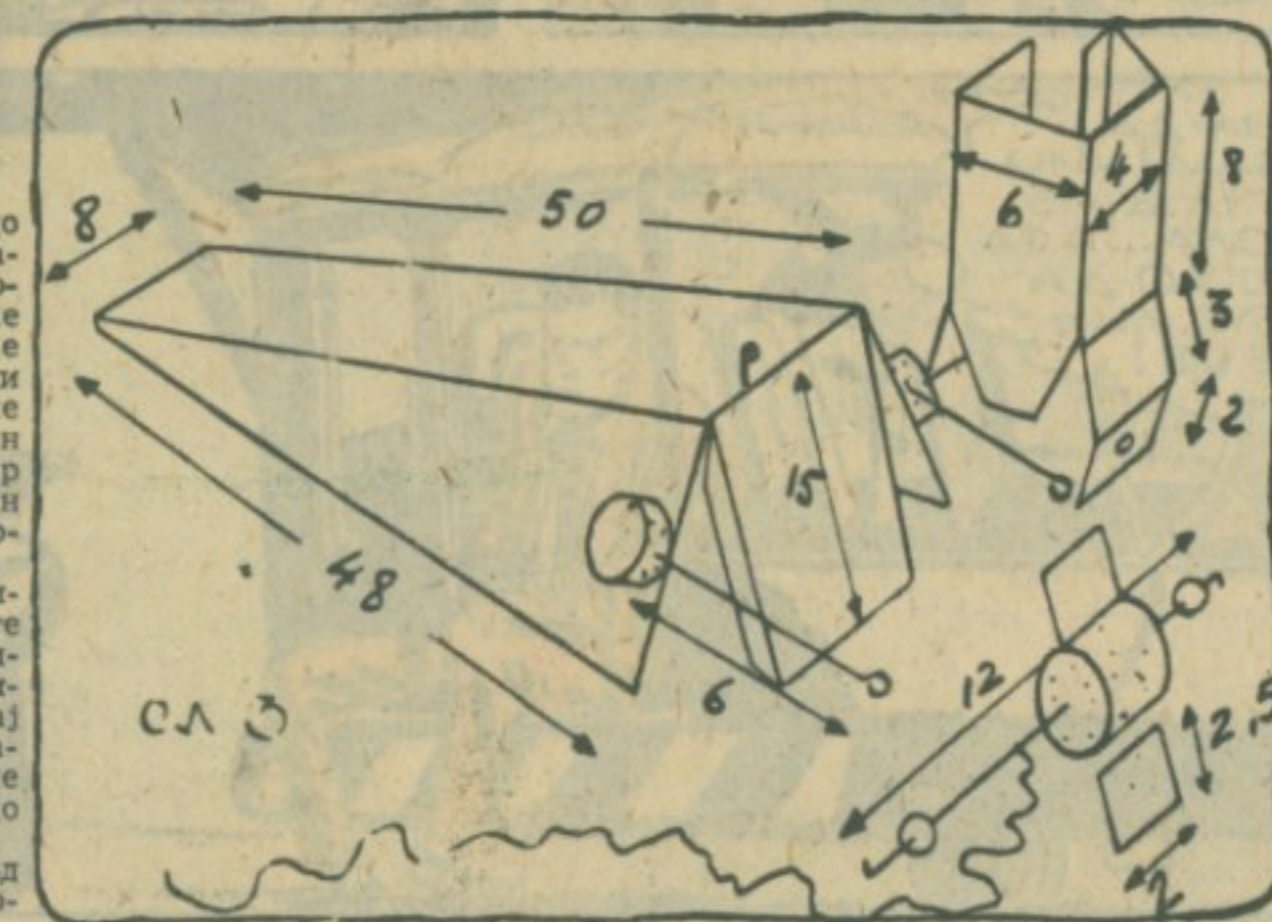
Вероватно у вашим играчкама имате и неколико сасвим малих аутомобила, од 5 до 6 см, које можете дизати помоћу наше „аутоматске“ дизалице, у стању припремљене да функционише помоћу песка.

Као што се на првој слици ви-

ди — ауто се пење лагано уз на- шен на дну, са отвором од 3 до 5 мм у пречнику, што омогућава да песак лагано пада на лопатице и на тај начин окреће чекр. А кад се чекр окреће обавија се и конач око осовине и повлачи ауто који се полако пење. Ако будете правили ову конструкцију према димензијама цртежа 3, из пескаонице ће таман исцурети песак кад се ауто попне до врха.

Са обе стране нагиба намести- те по пола запушача у које сте претходно забили по једну жицу. Други крај саијте у облику кунице и закачите за крај осовине. Тако ће осовина стајати чвршће а да би се лакше окретала ви јој на сваки крај до дајте и по једну перлицу.

Конструкцију начините од картона (сл. 3) и обојте је црн- бело, или још боље црвено-бе- ло (сл. 1).

Јесће ли већ чули да...

...електронски мозак ће заменити библиотекарке Универзитетске библиотеке у Бохуму у

Немачкој. Да би добио грађену књигу читалац ће морати само да испише на специјалном картону потребне податке и да га стави у машину.

... атинско („Дионизијево“) позориште које је давало представе кроз цео V век подигнуто је било од дрвета. Тек у другој половини IV века пре наше ере сазидано је позориште од камена.

... америчке новине „Дејли њус“ тврде да у

свету постоје скоро 3000 књига са кухињским рецептима.

... године 1666. у Паризу је издата наредба којом се наређује да се смање стреје на кућама и натписи над рањима, као и да се не смеју поставити ниже од око 5 метара. Већину ових натписа сачињавали су огромни панони који су прелазили половину ипонак уских улица и тако доприносили њиховом замрачењу.

...птица чворак је у стању да имитира песму других птица.

...огромна река Хоангхо или Жута река, дуга 4.845 километара и по величини друга у Кини, сиромашнија је водом од наше Саве; Хоангхо уноси годишње у Жито море просеч но 50 милијарди кубних метара воде, а Сава даје Дунаву годишње просечно 55,9 милијарди кубних метара.

...за потребе ПТТ службе да би се од њих

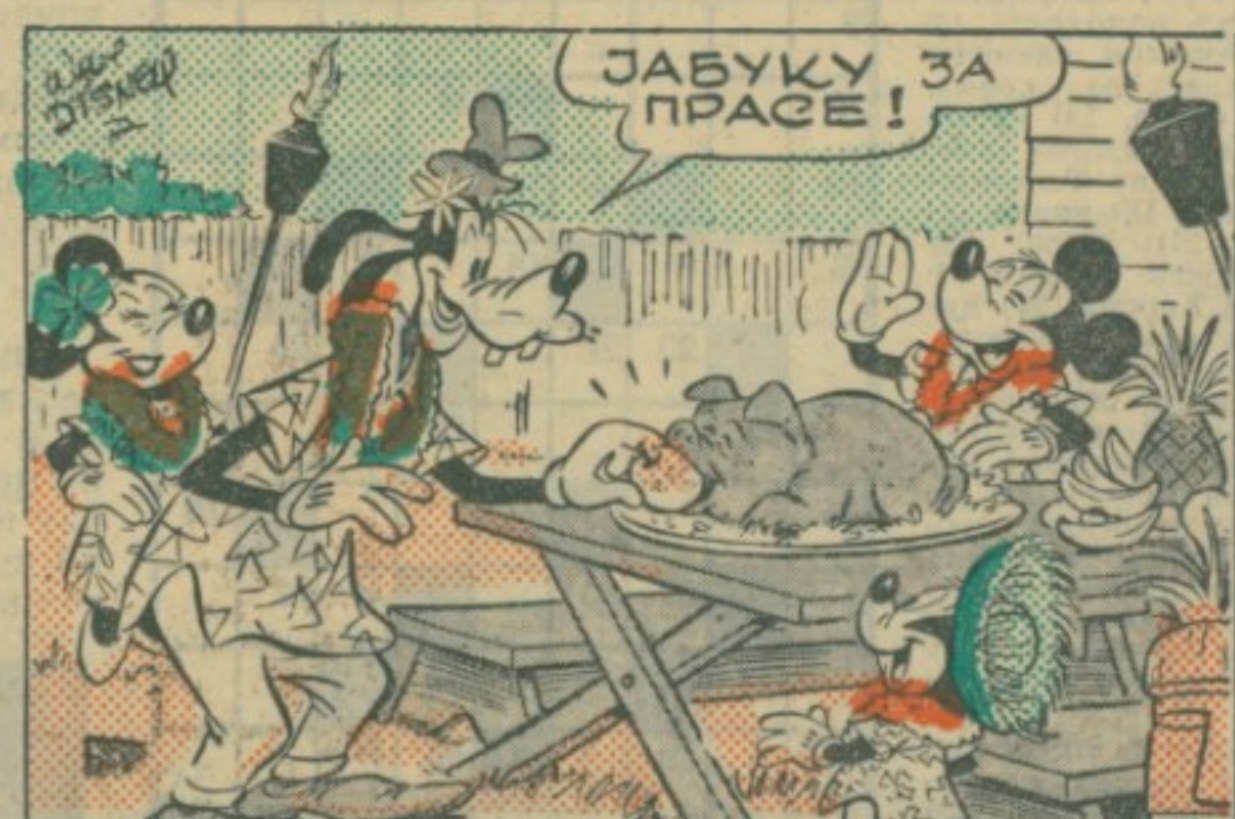
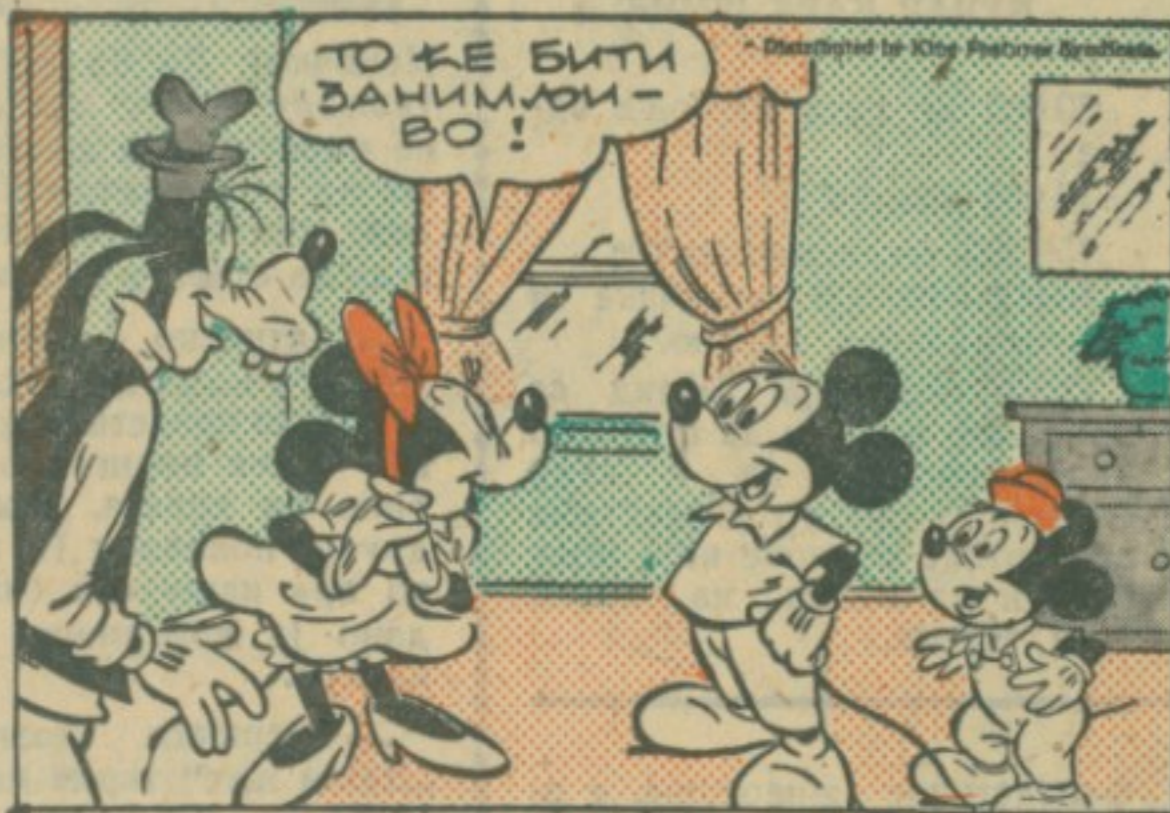
начинили телеграфски стубови око 500.000 борових или јела што одговара шуми од 500 хектара.

...коверту Франкирану са две ружичасте марке из Британске Гвијане од два цента, изда те 1850. године купио је у Лондону за 357.000 франака један Американац.

...разбијајући једно јаје да би од њега добила омлет, нека Фло-

ранса Полди из Сидингтона у Енглеској, у ње му је нашла шест жу-манаца.

Ква-Ква!

Уређује Паја Патак

НАИВАН

Шиља отишао у ресторан и пошто се добро најео каже келнеру:

— Немам ни динара да платим.

— Позваћу одмах газду — каже келнер.

— Ви мислите да ће он пристати да плати за мене? — обрадова се Шиља.

СТРИКТНО ПО ПРИРУЧНИКУ

Дошао Шиља у Француску и како слабо зна француски он стално носи књигу „Француски у 100 лекција“. Пошто се уморио од шетње по граду свратио је у један бистро и поручио кафе. Кад му је келнер донео Шиља погледа у приручник и рече:

— Хвала, господине и ли госпођо, већ према списку.

НЕКА ГА ПРОДРМА

Одсео Шиља у једном петоразредном хотелу и моли портира да га пробуди ујутру тачно у одређено време да не би за каснио на воз.

— Ево вам будилник — каже му портир — па га ви сами догерајте.

— А ако не буде хтео да звони? — брну се Шиља гледајући сумњиво крнтију.

— Хоће, хоће, само га ви ујутру добро догерајте.